

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA ŠPORT

DIPLOMSKO DELO

DEAN BON

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA ŠPORT

Športna rekreacija

»NAŠI« NA OLIMPIJSKIH IGRAH 1948–1956

DIPLOMSKO DELO

MENTOR

Doc. dr. Tomaž Pavlin

RECENZENT

Prof. dr. Bojan Jošt

KONZULANT

Prof. dr. Janez Pustovrh

AVTOR DELA

Dean Bon

Ljubljana, 2015

»Ni največja čast na Olimpijskih igrah zmagati, ampak na igrah tekmovati.«

Pierre de Coubertin

KLJUČNE BESEDE: Olimpijske igre, Jugoslavija, jugoslovanski športniki.

»NAŠI« NA OLIMPIJSKIH IGRAH 1948–1956

Dean Bon

IZVLEČEK

Olimpijske igre so pomemben športni dogodek, ki se odvija vsaka štiri leta. Tekmovanje ima svoje korenine v antični Grčiji, prve zabeležene igre so se leta 776 pr. Kr. odvijale v svetem kraju Olimpija, po katerem so olimpijske igre dobile tudi ime. Takrat so imele igre bolj kulturni pomen kot danes, izvajali so jih v čast bogu Zevsu. Leta 393 jih je rimski cesar Teodozij prepovedal in antične olimpijske igre so doživele svoj konec. Proti koncu 19. stoletja je igre oživil Pierre de Coubertin in od takrat govorimo o olimpijskih igrah moderne dobe. Olimpijske igre so razdeljene na dva dela, zimske in poletne. Prve poletne olimpijske igre moderne dobe so se odvijale leta 1896 v Atenah, prve zimske pa 1924 v Chamonixu.

V diplomski nalogi bomo obravnavali olimpijske igre v prvem desetletju po 2. svetovni vojni, katere so se odvijale po 12-letnem premoru, zaradi vojne, in sicer poletne OI London 1948, OI Helsinki 1952, OI Melbourne/Stockholm 1956 in zimske OI St. Moritz 1948, OI Oslo 1952 in OI Cortina d' Amepzzo 1956. Na vseh je nastopila tudi jugoslovanska vrsta nove Jugoslavije in v njenem okviru slovenski športniki.

Federativna ljudska republika Jugoslavija je v tem obdobju na poletnih igrah v nekaterih disciplinah dosegala odlične rezultate. V obdobju 1948 do 1956 so osvojili 1 zlato in 7 srebrnih kolajn.

Na zimskih olimpijskih igrah v tem obdobju naši niso dosegli vidnejših rezultatov, saj je bil najboljši rezultat 13. mesto Janka Štefeta v smuku. Slovenski smučarski skakalec Janez Polda je edini športnik, ki se je udeležil vseh treh olimpijskih iger.

KEYWORDS: Olympic Games, Yugoslavia, Yugoslavian sportsmen

»OUR SPORTSMEN« AT THE OLYMPIC GAMES IN THE PERIOD BETWEEN
1948 AND 1956

Dean Bon

ABSTRACT

The modern Olympic Games are one of the leading international sporting events, taking place every four years. The idea of the competition has its origins in Ancient Greece – the first recorded games were held in 776 BC in the ancient sanctuary site of Olympia. The ancient games were of fundamental cultural purpose since they were held in honour of Zeus. The last Olympic Games in ancient Greece were carried out in the year of 393 BC before the Roman Emperor Theodosius called a ban on them. The revival of the Olympic Games by Pierre de Coubertin at the end of the 19th Century marks the start of the modern-day Olympic Games. The games are divided in two parts – the Winter and the Summer Games. The first modern Summer Olympic Games were held in 1896 in Athens and their first winter counterpart took place in 1924 in Chamonix.

The present thesis revolves around the Olympic Games in the first decade after WWII. The research is devoted to the games, which were held after a 12-year break due to war: Summer Olympic games London 1948, Helsinki 1952, Melbourne/Stockholm 1956 and Winter Olympic games St. Moritz 1948, Oslo 1952 and Cortina d' Amepzzo 1956. All of these games also featured sportsmen from the new country of Yugoslavia and by that also sportsmen of Slovene nationality.

The Socialist Federal Republic of Yugoslavia achieved excellent results at the summer games in the mentioned period. In the period between 1948 and 1956 the team won one gold and seven silver medals.

With the thirteenth place in downhill by Janko Štafe as the best score, the Yugoslavians were less successful at the Winter Games in this period. The only sportsman to take part in all three winter events was the Slovene ski jumper Janez Polda.

KAZALO

1 UVOD	12
2 PREDMET IN PROBLEM	13
3 METODE DELA	14
4 RAZPRAVA	15
4.1 ZGODOVINA OLIMPIJSKIH IGER	15
4.1.1 ANTIČNE OLIMPIJSKE IGRE	15
4.1.2 OLIMPIJSKE IGRE MODERNE DOBE	16
4.1.2.1 OLIMPIJSKA ZASTAVA IN ZNAK MOK	17
4.1.2.2 OLIMPIJSKI OGENJ	17
4.1.2.3 OLIMPIJSKO GESLO	18
4.1.2.4 OLIMPIJSKA HIMNA	18
4.1.2.5 OLIMPIJSKA PRISEGA	18
4.2 OLIMPIJSKE IGRE 1948–1956	19
4.2.1 POLETNE OLIMPIJSKE IGRE 1948	19
4.2.1.1 OLIMPIJSKI ŠPORTI	20
4.2.1.2 PRIPRAVA, OTVORITEV, TEKMOVANJE	20
4.2.1.3 UDELEŽBA NAŠIH: DOSEŽKI, PRIČAKOVANJA, POROČANJA	23
4.2.2 POLETNE OLIMPIJSKE IGRE 1952	29
4.2.2.1 OLIMPIJSKI ŠPORTI	30
4.2.2.2 PRIPRAVA, OTVORITEV, TEKMOVANJE	30
4.2.2.3 UDELEŽBA NAŠIH: DOSEŽKI, PRIČAKOVANJA, POROČANJA	33
4.2.3 POLETNE OLIMPIJSKE IGRE 1956	40
4.2.3.1 OLIMPIJSKI ŠPORTI	41
4.2.3.2 PRIPRAVA, OTVORITEV, TEKMOVANJE	42
4.2.3.3 UDELEŽBA NAŠIH: DOSEŽKI, PRIČAKOVANJA, POROČANJA	44
4.2.4 ZIMSKE OLIMPIJSKE IGRE 1948	50
4.2.4.1 OLIMPIJSKI ŠPORTI	51
4.2.4.2 PRIPRAVA, OTVORITEV, TEKMOVANJE	51
4.2.4.3 UDELEŽBA NAŠIH: DOSEŽKI, PRIČAKOVANJA, POROČANJA	53
4.2.5 ZIMSKE OLIMPIJSKE IGRE 1952	61
4.2.5.1 OLIMPIJSKI ŠPORTI	61

4.2.5.2 PRIPRAVA, OTVORITEV, TEKMOVANJE	62
4.2.5.3 UDELEŽBA NAŠIH: DOSEŽKI, PRIČAKOVANJA, POROČANJA	63
4.2.6 ZIMSKE OLIMPIJSKE IGRE 1956	69
4.2.6.1 OLIMPIJSKI ŠPORTI.....	70
4.2.6.2 PRIPRAVA, OTVORITEV, TEKMOVANJE	70
4.2.6.3 UDELEŽBA NAŠIH: DOSEŽKI, PRIČAKOVANJA, POROČANJA	73
5 ZAKLJUČEK.....	79
6 VIRI	80

KAZALO SLIK

Slika 1: Zastava MOK (»Olimpijski simboli«, 2015)	17
Slika 2: Plakat poletnih olimpijskih iger leta 1948 v Londonu (»London 1948«, 2015)	19
Slika 3: Olimpijski ogenj na stadionu Wembley (Kruse, 1996)	21
Slika 4: Otvoritvena slovesnost olimpijskih iger London 1948 na stadionu Wembley (»London 1948«, 2015)	22
Slika 5: Nizozemka Fanny Blankers-Koen, s 4 zlatimi medaljami najuspešnejša športnica OI v Londonu (Kruse, 1996)	23
Slika 6: Ivan Gubijan (Kragujević, 1984)	24
Slika 7: Jugoslovan Avgust Prosenik (»Nastop naših kolesarjev«, 1948)	27
Slika 8: Longyka – eden naših najboljših telovadcev na bradlji (»Končane so«, 1948)	28
Slika 9: Plakat poletnih olimpijskih iger Helsinki 1952. Na sliki Paavo Nurmi, v ozadju na zemeljski obli označena država gostiteljica (»Helsinki 1952«, 2015)	29
Slika 10: Legendarni nosilec plamenice Paavo Nurmi ob prihodu na stadion (Takač, 1999)	32
Slika 11: Emil Zatopek na poti k zmagi v maratonu (Kruse, 1999)	33
Slika 12: Jugoslovanska posadka četverce brez krmarja (Perišić, 2003)	34
Slika 13: Naša državna nogometna reprezentanca. Od leve proti desni stojijo: Čajkovski, Boškov, Vukas, Mitić, Bobek, Ognjanov, Crnković, Zebec, Stanković, Horvat in Beara (»V drugi tekmi«, 1952)	36
Slika 14 Stanko Lorger- najboljši slovenski in jugoslovanski atlet v povojnih letih (Stepišnik, 1968)	39
Slika 15: Plakat poletnih olimpijskih iger leta 1956 v Melbournu (»Melbourne/Stockholm 1956«, 2015)	41
Slika 16: Olimpijski stadion v Melbournu (»Danes otvoritev«, 1956)	43
Slika 17: Skupna nemška reprezentanca: športniki Zvezne republike Nemčije in Nemške demokratične republike so vkorakali na stadion kot ena ekipa (Kruse, 1996)	43
Slika 18: Legenda jugoslovanske atletike, Franjo Mihalić, ki je osvojil srebrno olimpijsko medaljo v maratonu. Na sliki V. Karvonen (bron), A. Mimoun (zlato) in F. Mihalić (srebro) (Takač, 1999)	46
Slika 19: Vinka Jeričević (»Mihalić drugi«, 1956)	48
Slika 20: Stanko Lorger, finalist teka na 110 m z ovirami (»Lorger peti«, 1956)	48
Slika 21: Krešo Račić (»Mugoša v finalu«, 1956)	49
Slika 22: Plakat zimskih olimpijskih iger leta 1948 (»St. Moritz 1948, 2015)	50
Slika 23: Olimpijska reprezentanca Jugoslavije. Napis je nosil Tine Mulej, zastavo pa Franc Pribošek (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983)	54
Slika 24 Smučarji, ki so zastopali Jugoslavijo na OI 1948 z vodstvom (stojijo z desne ing. Bloudek- član MOK, Gnidovec in dr. Dougan) (Stepišnik, 1968)	56
Slika 25: Trojica naših skakalcev: Janko Mežik, Karel Klančnik in Janez Polda (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983)	58
Slika 26: Plakat zimskih olimpijskih iger leta 1952 v Oslu (»Oslo 1952«, 2015)	61
Slika 27: Janko Štefe, ki je na OI 1952 nastopil v vseh alpskih disciplinah (»Norveška triumfira«, 1952)	64

Slika 28: Jugoslovanska alpska smučarja Tine Mulej in Janko Štefe (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).....	65
Slika 29: Plakat zimskih olimpijskih iger leta 1958 v Cortini d'Ampezzo s poudarkom na Dolomitih (»Cortina d'Ampezzo 1958«, 2015)	69
Slika 30: Otvoritvena slovesnost v Cortini d'Ampezzo (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983)	71
Slika 31: Tekme v hitrostnem drsanju na jezeru Misurina (Kruse, 1996)	72
Slika 32: »Blisk iz Kitzbuhla« Toni Sailer (Kruse, 1996).....	72
Slika 33: Jugoslovanska alpska reprezentanca v Cortini leta 1956. Na sliki Jože Ilija, Franc Cvenkelj, Slava Zupančič, Ludvik Dornig in trener Franci Čop	73
Slika 34: Naše tekmovalke v štafeti: Vodenličeva, Belajeva in Birkova (»Sailer ostal«, 1956)	76
Slika 35: Smučarski tekač Janez Pavčič (»Plapola olimpijski«, 1956).....	76
Slika 36: Jože Zidar je bil najboljši skakalec med Jugoslovani (»Hyyvarinen rešil«, 1956)....	77

1 UVOD

Slovenija je država, ki se lahko pohvali z izjemnimi rezultati športnikov, ki se ne glede na majhnost države in manjše zasluge športnikov lahko postavijo ob bok marsikaterim športnikom velikih narodov. Preden je Slovenija postala samostojna, so naši športniki nastopali za našo nekdanjo državo Jugoslavijo, ki je prav tako v športu posegala po visokih mestih. Vsak športnik močno gara za svoje uspehe. Končni cilj vsakega vrhunskega športnika pa so vsekakor olimpijske igre. To je največji športni dogodek, ki poteka vsaka štiri leta. O njih v medijih veliko beremo in slišimo posebej v času pred začetkom iger, ko se nestrpno pričakuje svečani začetek, pa tudi med samimi igrami, ko lahko izvemo, kako igre potekajo ter kdo se uvršča med zmagovalce. Prenose iger si preko televizijskih ekranov ogleda več kot tri milijarde ljudi, kar je skoraj polovica človeštva.

Slovenec oziroma Jugoslovanom so se zagotovo v spominu najbolj utrile olimpijske igre, ki so potekale leta 1984 v Sarajevu in na katerih je »naš« Jure Franko osvojil srebrno medaljo v veleslalomu, prvo olimpijsko odličje na zimskih olimpijskih igrah za Slovence in Jugoslavijo. Nekoliko manj pa poznamo starejše udeleženje Jugoslavije na olimpijskih igrah, zato sem se odločil, da bom v diplomski nalogi obravnaval »naše« na olimpijskih igrah po 2. svetovni vojni, od 1948 do 1956. Namen diplomskega dela je predstaviti zgodbo olimpijskih iger v času 1948–1956 ter naše športnike na njih. Zapisali bomo podatke o obravnavanih olimpijskih igrah, olimpijskih športih, v katerih so se športniki merili, pripravi na olimpijske igre ter poteku otvoritvene slovesnosti. Raziskali bomo, kako je potekalo tekmovanje in kakšni so bili rezultati, pri čemer bomo posebno pozornost posvetili našim športnikom. Zanimala nas bo udeležba »naših«, njihove priprave in dosežki. Pregledali bomo časopisno gradivo, ki bo predstavljalo temeljno gradivo za diplomsko nalogo, in si pogledali, kakšna so bila pričakovanja in kako se je o naših športnikih v času olimpijskih iger poročalo. Pri pisanju diplomske naloge smo tako uporabili metodo zbiranja virov, pri čemer smo vključili literaturo o olimpijskih igrah ter časopisje, in sicer Polet, Večer, Vestnik in Slovenski poročevalec.

2 PREDMET IN PROBLEM

V diplomski nalogi bomo opisali nekaj splošnih stvari o Olimpijskih igrah, poudarek pa bomo dali analizi dogodkov zimskih ter poletnih Olimpijskih iger v letih od 1948 do 1956. Posvetili se bomo udeležbi "naših" – jugoslovanskih in slovenskih športnikov na posameznih igrah v tem obdobju. Pojasnili bomo, kdo so bili udeleženci in zmagovalci tekmovanj ter kako so se odrezali "naši" športniki. Pojasnili bomo kako novinarji vidijo nastope jugoslovanskih športnikov, kakšna so bila pričakovanja ter zaključki, kateri športi imajo večjo težo v poročanju.

3 METODE DE LA

Pri pisanju diplomske naloge bomo uporabili naslednje metode:

- zgodovinsko metodo z uporabo časopisja,
- opisno oz. deskriptivno metodo s študijo različne domače in tuje literature,
- metodo lastnih spoznanj.

4 RAZPRAVA

4.1 ZGODOVINA OLIMPIJSKIH IGER

4.1.1 ANTIČNE OLIMPIJSKE IGRE

V starogrški družbi se je v 6. pr. n. št. oblikoval pester športni spored, kjer so imele glavno vlogo panhelenska ali vsegrška tekmovanja. Najstarejša in najprestižnejša so bila tekmovanja v svetišču Olimpija, posvečena bogu Zevsu v čast, sledila so jim pitijska tekmovanja v svetišču Delfi, posvečena bogu Apolonu, v svetišču Nemeja nemejska, posvečena Zevsu in v svetišču Istmos istmijska, posvečena bogu Pozejdonu. Vsa tekmovanja so bila organizirana po vzoru olimpijskih in razvrščena v eno od let olimpijade. Poleg navedenih tekmovanj so potekala tudi lokalna tekmovanja, kjer so podeljevali denarne nagrade (Pavlin, 2005).

Tako kot velja za današnje olimpijske igre, so se tudi antične olimpijske igre odvijale na štiri leta, kar je postalo celo merilo za koledarsko štetje let (Girginov, Parry in Hosta, 2007). Igre so bile namenjene le Grkom, ženske in otroci se iger niso smeli udeležiti. Prve olimpijske igre so bile zabeležene leta 776 pr. n. št., vendar se je s proučevanjem izkazalo, da so od takrat naprej znani sezname o zmagovalcih iger, same igre pa na osnovi mita o Pelopsu segajo nazaj v preteklost, najverjetneje v drugo tisočletje pr. n. št. (Bergant idr., 1996; Kruse, 1996). Tekmovalni program se je razvijal postopoma. Najprej je vključeval sprinterske tekme v teku na stadij, kmalu pa so na program dodali nove teke, pentatlon ali peterboj, borbene panoge in konjeniške dirke. Na začetku so tekmovanja trajala en dan, v 5. st. pr. n. št. pa se je program razširil na pet dni (Pavlin, 2005). Zmagovalci, ki so jih razglasili zadnji dan iger, so za nagrado prejeli naglavni venec iz vejic oljke. Zmaga je bila izrednega pomena, saj je pomenila ponos, čast in slavo (Kruse, 1996; Girginov, Parry in Hosta, 2007).

Krščanstvo je imelo do olimpijskih iger negativen pogled, saj so jih povezovali s poganskim čaščenjem. Z dekreti rimskih cesarjev Teodozija I. in II. konec 4. in v 5. st. so bila prepovedana poganska svetišča in čaščenja, kar je obenem pomenilo konec

antičnih olimpijskih tekmovanj (Pavlin, 2005; Bergant idr., 1996; Kruse, 1996). Do ponovnega prižiga olimpijskega ognja je minilo kar precej stoletij.

4.1.2 OLIMPIJSKE IGRE MODERNE DOBE

Šport se je skozi stoletja razvijal in bil kljub odsotnosti olimpijskih iger prisoten v tekmovanjih po Evropi. V 19. stoletju se je pojavila ideja o modernih olimpijskih igrah. Ta je kar nekaj časa zorela v lokalnih sredinah evropskih okolij, saj so bili že v 17. stoletju zabeleženi poskusi o oživitvi iger v Angliji (Cotswoldske igre) in kasneje v Franciji. Primeri olimpijskih tekmovanj so zabeleženi tudi v Skandinaviji, Kanadi in Grčiji, kjer so potekali športni festivali, ki so bili krajevnega, ne mednarodnega značaja (Pavlin, 2005). Vsi poskusi o oživitvi antičnih olimpijskih iger med 17. in 19. stoletjem so bili neuspešni (Girginov, Parry in Hosta, 2007). Kljub vsemu pa so bili za nadaljnji razvoj izrednega pomena, saj so vzpodbudili Pierra de Coubertina, ki se je v osemdesetih letih 19. stoletja ukvarjal s pomenom športa za družbo (Kruse, 1996).

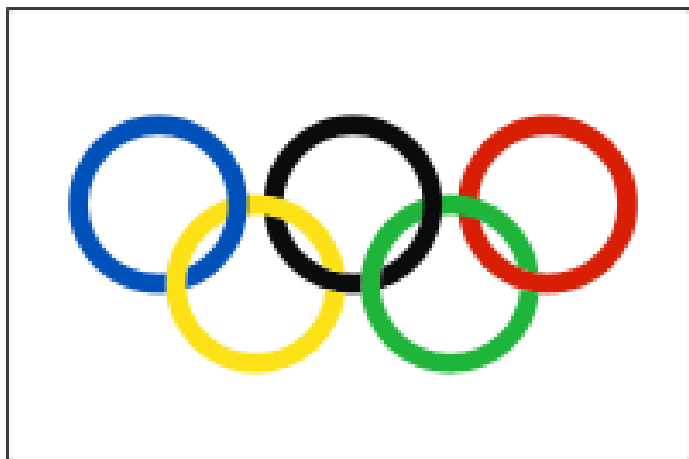
Največje zasluge za razvoj modernih olimpijskih iger ima Pierre de Coubertin, ki je leta 1892 v svojem govoru dejal, da bi morali šport razširiti, in predlagal obnovitev olimpijskih iger. Coubertin je želel šport amaterizirati, saj je bilo to jamstvo za »čisti« šport, primerno sredstvo vzgoje in internacionalizacijo. Idealen model so predstavljala starogrška tekmovanja. Ideja je sprva naletela na neodobravanje in nerazumevanje, vendar ni odnehal. Na kongresu leta 1894, ki so ga organizirali po njegovi želji, je s svojo zamisljivo uspel, saj je kongres potrdil izvedbo prvih olimpijskih iger moderne dobe leta 1896 v Atenah. Sledila je ustanovitev Mednarodnega olimpijskega komiteja (MOK) in izvolitev prvega predsednika Grka Demeriusa Vikelasa, Coubertin pa je prevzel mesto generalnega sekretarja (Pavlin, 2005). Od takrat, tako kot v antičnih igrah, potekajo olimpijske igre vsaka štiri leta.

Olimpizem, ki je sledil, je najmočnejše športno gibanje, katero se je uveljavilo po celem svetu (*Organizacijski odbor za pripravo razstave Slovenski olimpizem*, 1994). Dandanes predstavljajo olimpijske igre najpomembnejši športni dogodek na svetu in zmaga na tem tekmovanju je najvišji cilj vsakega vrhunškega športnika.

Mednarodni olimpijski komite (MOK) in olimpijsko gibanje nasploh imata svoje simbole: zastavo, znak, himno, ogenj, prisego, moto in druga gesla (Bergant idr., 1996).

4.1.2.1 OLIMPIJSKA ZASTAVA IN ZNAK MOK

Od leta 1920 plapolala na olimpijskih igrah olimpijska zastava, ki jo je skiciral Pierre de Coubertin. Zastava je bele barve, kar simbolizira mir, saj so v času antičnih olimpijskih iger prenehale vse vojne. Na njej je znak MOK, sestavljen iz petih prepletenih krogov, kateri simbolizirajo pet celin (modra – Evropa, črna – Afrika, rdeča – Amerika, rumena – Azija, zelena – Avstralija z Oceanijo) in iz katerih se športniki v tekmovanju merijo med seboj. Povezanost krogov pomeni sožitje, medsebojno spoštovanje in prijateljstvo narodov vseh celin sveta. Vsakič se ob koncu olimpijskih iger olimpijsko zastavo preda njihovem naslednjemu gostitelju (Kruse, 1996; Bergant idr., 1996; »Olimpijski simboli«, 2015).

Slika 1: Zastava MOK (»Olimpijski simboli«, 2015)

4.1.2.2 OLIMPIJSKI OGENJ

Vrhunec odprtja olimpijskih iger je prižiganje olimpijskega ognja. Prižiga se ga v spomin na antične igre že od leta 1928, na pobudo Pierra de Coubertina, ki poziva športnike k vzdrževanju plamena obnovljenega olimpijskega duha (»Olimpijski

simboli«, 2015). Od leta 1936 naprej olimpijski plamen prenašajo tekači iz Grčije na kraj prireditve iger (Kruse, 1996).

4.1.2.3 OLIMPIJSKO GESLO

Uradno geslo modernih olimpijskih iger je »Citius, Altius, Fortius«, tj. hitreje, višje, močnejše (»Olimpijski simboli«, 2015), kar pomeni, da naj si športnik v življenju prizadeva za napredek in boljše dosežke, s katerimi bo pripomogel k lepšemu in človeku dostojnemu življenju. Moto pripisujejo Pierru de Coubertinu, vendar to ni dokazano (Bergant idr., 1996). Kot moto olimpijskih iger se omenja tudi geslo: »Pomembno je sodelovati, ne zmagati (Bergant idr., 1996).«

4.1.2.4 OLIMPIJSKA HIMNA

Himno olimpijskih iger imenujemo Olimpijska oda. Prvič so jo izvedli na prvih olimpijskih igrah moderne dobe v Atenah leta 1896. Glasbo zanjo je napisal Grk Spyros Samaras, besedilo pa Kostis Palamas. Prisotna je ob najbolj slovesnih priložnostih, kot na primer ob otvoritvi in zaključku iger, na začetku kongresov, na slavnostnih prireditvah (Bergant idr., 1996).

4.1.2.5 OLIMPIJSKA PRISEGA

Besedilo prisege za športnike na olimpijskih igrah je pripravil Pierre de Coubertin. Pravi: »V imenu vseh tekmovalcev obljubljam, da se bomo na olimpijskih igrah borili pošteno in upoštevajoč predpise, tekmovali viteško – za slavo športa in v čast svojih ekip.« Športniki so se prvič prisegli leta 1920 v Antwerpnu, od zimskih olimpijskih iger iz leta 1968 pa se prisegajo tudi sodniki ter organizatorji (Bergant idr., 1996).

4.2 OLIMPIJSKE IGRE 1948–1956

4.2.1 POLETNE OLIMPIJSKE IGRE 1948

London je leta 1939 dobil organizacijo VIII. olimpijskih iger, ki so bile planirane za leto 1944, vendar so bile igre odpovedane zaradi 2. svetovne vojne, prav tako kot igre štiri leta prej, ki bi se morale najprej odvijati na Japonskem, a se niso zaradi kitajsko-japonske vojne. Nato so organizacijo dobili Helsinki, kjer pa je igre zopet prekinila 2. svetovna vojna. Leta 1946 je bil za organizatorja XIV. olimpijskih iger izbran London, v konkurenci Baltimora, Minneapolisa, Lozane, Helsinkov, Los Angelesa in Philadelphie (Kragujević, 1984).

Po dolgih dvanajstih letih brez iger so po zimskih olimpijskih igrah v začetku leta 1948 obnovili še poletne olimpijske igre, znane kot igre XIV. olimpijade. Drugič v zgodovini so potekale Londonu. To so bile prve olimpijske igre po Berlinu, 1936 (Kruse, 1996; Kragujević, 1984).

Igre so potekale od 29. julija do 14. avgusta 1948. Na igrah je nastopilo 4104 športnikov iz 59 držav, od tega je bilo žensk 390 (»London 1948«, 2015). Tekmovali so v 19 športih (136 disciplinah). V delu Naši olimpijci od Štokholma do Solt Lejk Sitija (Perišić, 2003) je zapisan drugačen podatek o udeležbi, in sicer, da se je iger udeležilo 4092 športnikov. Jugoslavijo je zastopalo 96 športnikov (84 moških in 12 žensk), ki so tekmovali v 7 športih (Perišić, 2003).

Slika 2: Plakat poletnih olimpijskih iger leta 1948 v Londonu (»London 1948«, 2015)

4.2.1.1 OLIMPIJSKI ŠPORTI

Na olimpijskih igrah so se borili za odličja v 19 športih in 136 disciplinah, in sicer v:

- vodnih športih: skoki v vodo, plavanje, vaterpolo,
- atletiki,
- košarki,
- boksu,
- kajaku in kanuju,
- kolesarstvu,
- konjeništvu,
- sabljanju,
- hokeju na travi,
- nogometu,
- gimnastiki,
- modernem peteroboju (jahanje, tek na 8000m z ovirami, sabljanje, streljanje, plavanje 300m in tek na 4000m),
- veslanju,
- jadraniu,
- streljanju,
- dvigovanju uteži in
- rokoborbi.

4.2.1.2 PRIPRAVA, OTVORITEV, TEKMOVANJE

Britanci so prejeli nalogo, da OI organizirajo v izredno težkih okoliščinah. Člani Angleškega olimpijskega komiteja so se zavzeto pripravljali kljub pomanjkanju denarnih sredstev, saj je bil primarni cilj Angležev obnoviti domove, ki so bili porušeni v vojni ter priskrbeti ljudem hrano. Infrastruktura v Londonu je bila ustrezna, telovadišča so bila skoraj nepoškodovana, zato ni bila potrebna gradnja novih objektov, ampak so obnovili in preuredili stare. Stadion Wembley so obnovili ter mu dodali začasno atletsko stezo, pokrito z glino. Sosednjo dvorano so uporabili za tekmovanja v boksu in plavanju, v Kraljičini dvorani so potekale rokoborbe in

gimnastika. Tekmovanja v veslanju so potekala na Temzi, na enaki progi kot na OI leta 1908.

Prireditelji so privarčevali tudi na račun nastanitev, saj niso zgradili olimpijske vasi, ampak so športnike v času iger nastanili po univerzah in vojašnicah. V Veliki Britaniji je veljala omejitev pri preskrbi s hrano, tako je veliko športnikov hrano prineslo s seboj. Pred igrami ni bilo velikega zanimanja za prireditev, ko pa so se igre začele, je interes hitro narastel (Kruse, 1996; Kragujević, 1984; Takač, 1999).

Svečano odprtje iger XIV. olimpijade moderne dobe je potekalo 29. julija 1948 ob 14. uri. Bilo je vroče, vendar je bil kljub temu stadion Wembley napolnjen. Zbralo se je okrog 80.000 gledalcev. Vse je bilo pripravljeno na slovesnost, ki jo je z govorom pričel predsednik angleškega olimpijskega komiteja Lord Burghley. Ko je na Big Bangu, ki je bil simbol teh olimpijskih iger, ura odbila 16, je Kralj Jurij VI. uradno odprl igre. Olimpijsko zastavo so dvignili visoko v zrak, vojaki so izstrelili 21 strelov in zadnji nosilec olimpijske plamenice atlet John Mark je prišel na stadion, odtekel zadnji krog ter prižgal olimpijski ogenj, ki so ga prinesli tekači s prizorišča prvih OI v Grčiji. Olimpijsko prisego je izgovoril atlet, veteran Donald Finlay (»XIV. olimpijske«, 1948; Kragujević, 1984; »London 1948«, 2015). Otvoritveno slovesnost in tekmovalni del je v živo prenašala televizija BBC.

Slika 3: Olimpijski ogenj na stadionu Wembley (Kruse, 1996)

Prvič so na igrah sodelovale države Burma, Šrilanka, Libanon, Portoriko, Sirija in Venezuela. Po drugi strani pa ni bilo športnikov iz Nemčije in Japonske, saj nista imeli pravice nastopa, prav tako ni bilo športnikov iz Sovjetske zveze (»London 1948, 2015; Kruse, 1996). Na programu iger ni bilo več pola in velikega rokometu. Na teh igrah je zadnjič potekalo olimpijsko tekmovanje v umetnosti, katera je bila zamisel Pierra de Coubertina. Na olimpijskem programu pa so se pojavile nove discipline v ženski atletiki, in sicer tek na 200 m, skok v daljino in suvanje krogle (Kruse, 1996).

Zanimanje za igre se je stopnjevalo iz dneva v dan in kljub nekoliko slabšemu vremenu je olimpijski stadion dnevno napolnilo okrog 80.000 gledalcev (Stipetić in Cerer, 1948).

Slika 4: Otvoritvena slovesnost olimpijskih iger London 1948 na stadionu Wembley (»London 1948«, 2015)

Najuspešnejša športnica OI je bila nizozemska atletinja Fanny Blankers-Koen, ki je osvojila zlato medaljo kar v štirih disciplinah, teku na 100 m, 200 m, 80 m z ovirami in štafeti 4x100 m. Kljub 30 letom bi bila ob ugodnejšem urniku tekmovanj sposobna osvojiti še kakšno kolajno. Blestela sta tudi finska telovadca, Veikko Huhtanen, ki je osvojil 5 kolajn, od tega 3 zlate (mnogoboj, ekipno, konj z ročaji) ter po eno srebrno (bradlja) in bronasto (drog), ter Paavo Aaltonen s 4 kolajnami, od katerih so bile kar tri zlate (Kruse, 1996; Takač, 1999).

Slika 5: Nizozemka Fanny Blankers-Koen, s 4 zlatimi medaljami najuspešnejša športnica OI v Londonu (Kruse, 1996)

Med reprezentancami je bila daleč najuspešnejša ekipa Združenih držav Amerike s 84 kolajnami (38 zlatimi), pred Švedsko, ki je dosegla 44 kolajn (16 zlatih), in Francijo z 29 (10 zlatih) (Kruse, 1996; Kragujević, 1984).

4.2.1.3 UDELEŽBA NAŠIH: DOSEŽKI, PRIČAKOVANJA, POROČANJA

Športniki Federativne Narodne Republike Jugoslavije so tekmovali v sedmih športih. V ekipi je bilo 96 športnikov, in sicer 84 moških in 12 žensk. V atletiki jih je nastopalo 16, v kolesarstvu 4, 22 je bilo nogometnih reprezentantov, v gimnastiki jih je tekmovalo 16, v veslanju 21, 6 v plavanju, 11 je bilo članov vaterpolske reprezentance (Perišić, 2003).

Kot piše Takač (1999), so bili moški nameščeni v zahodnem delu Londona v vojašnici, ženske pa so bivale v bližnjih univerzah. Kljub ne najboljšim pogojem, so bili vsi srečni, da so po dolgih letih vojne združeni pod okriljem športa.

Prvo olimpijsko medaljo v atletiki je za Jugoslavijo dosegel hrvaški atlet Ivan Gubijan v disciplini met kladiva. To je bil velik uspeh zanj ter za malo jugoslovansko ekipo. Gubijan je v finalu odlično opravil svoje delo, z metom 54,27 m zasedel drugo mesto in osvojil srebrno olimpijsko kolajno, kar je bilo veliko presenečenje, ki ga skoraj

nihče ni pričakoval. Prehitel je veliko favoritov za zmago, med drugim tudi evropskega prvaka, Šveda Eriksona, prvaka Združenih držav Amerike in mnoge druge znane tekmovalce v tej disciplini. Okrog 80.000 gledalcev na stadionu je pozdravilo velik uspeh Jugoslovana («Lep uspeh Gubljana», 1948; Kragujević, 1984). Artur Takač, ki je bil vodja atletske ekipe, je zapisal, da bi Gubijan kmalu ostal brez nastopa v finalu, saj so naši zamudili zadnji avtobus, ki je peljal do olimpijskega stadiona. Težavo so rešili s pomočjo dežurnega vodja transporta, ki je omogočil dodaten avtobus samo za našega športnika in vodja ekipe. S tem pa še ni bilo konec težav, saj se je sodniku, ki je bil zadolžen za met kladiva pripetila napaka in je jugoslovanskega olimpijca postavil na 7. mesto, čeprav je imel šesti rezultat prvega dela finala. To bi pomenilo, da je Gubijan zaključil z nastopom, saj je drugi del finala nadaljevalo le 6 najboljših, zato je Artur Takač stekel v olimpijsko areno do sodnika in napako so na srečo pravočasno popravili (Takač, 1999).

Slika 6: Ivan Gubijan (Kragujević, 1984)

V teku na 3000 m z ovirami sta natopila v kvalifikacijah dva jugoslovanska atleta. V prvi skupini je Štefanović osvojil 5. mesto, odličen pa je bil Šegedin, ki se je boril do konca in v drugi skupini osvojil 3. mesto, kar je pomenilo, da se je uvrstil v finale («Jugoslovanska nogometna», 1948). V finalu ene najlepših tekem iger je Petar Šegedin dosegel odlično 6. mesto. Šegedin je na polovici tekme začel zaostajati za glavnimi favoriti za zmago, nato pa je v zaključku tekme začel prehitevati enega za

drugim, a tudi z državnim rekordom višje od 6. mesta ni mogel. Popolno zmagoslavje je v tej disciplini uspelo švedskim tekmovalcem (»Vesti z VII. Olimpiade«, 1948; Stipetić in Cerer, 1948; Kragujević, 1984).

Največji uspeh sedmega dneva iger so Jugoslovani dosegli v atletiki. Marija Radosavljević se je v metu krogle prebila v finale, prav tako je to uspelo metalcu kopja Mirku Vujačiću (»Jugoslovanska nogometna«, 1948). V finalu sta oba osvojila 7. mesto (Kragujević, 1984).

Metalec diska Danilo Žerjal je z zadržanimi meti obstal v kvalifikacijah, kot tudi Alma Butja v teku na 100 in 200 m, pod svojimi zmožnostmi pa je nastopila tudi metalka diska Julija Matej. Tudi ostali atleti niso dosegli vidnih uvrstitev (Kragujević, 1984).

Vaterpolisti so s hitro in odločno igro visoko premagali neizkušeno Avstralijo z 12:3, naslednjo tekmo z Italijo pa izgubili z rezultatom 2:4, vendar je zaradi slabega sojenja sodnika vodstvo jugoslovanske reprezentance vložilo protest in zahtevo, da se tekma razveljavi. Protest je bil upravičen, Jugoslovani pa so kasneje v ponovljeni tekmi z Italijo igrali 4:4, kar je bil velik uspeh, saj so bili Italijani na koncu turnirja olimpijski zmagovalci ter aktualni svetovni prvaki. Tretjo tekmo so »naši« kljub dobri igri zaslužno izgubili z odličnimi Madžari z rezultatom 1:3. Končna uvrstitev vaterpolistov je bilo 9. mesto (»Lep uspeh Gubijana«, 1948; »Jugoslovanska nogometna«, 1948; »Začele so se«, 1948; Kragujević, 1984).

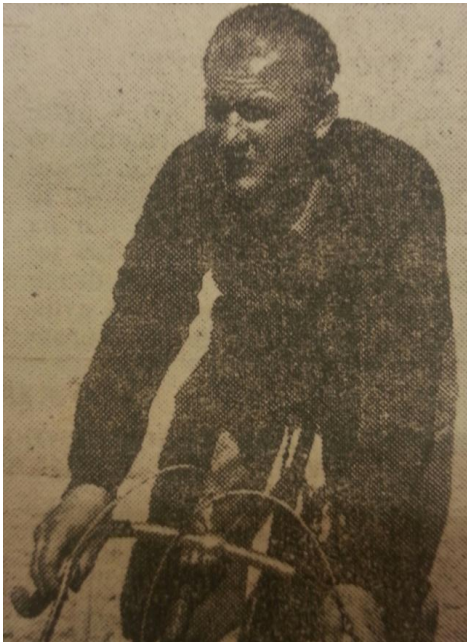
Drugo srebrno kolajno so Jugoslaviji prinesli nogometaši, ki so premagali vse nasprotnike do velikega finala. Najprej je pred 7000 gledalci padla ekipa Luksemburga s kar 6:1. V prvem polčasu so se »naši« mučili z agresivnimi Luksemburžani, v drugem pa so se zbrali, igrali bolj povezano in rezultat odlične igre je bilo 6 zaporednih zadetkov v mreži Luksemburga (»Lep uspeh Gubijana«, 1948; »Začele so se«, 1948). V četrtfinalu so se pomerili proti močni reprezentanci Turčije, ki so jo zaslužno premagali s 3:1. Odigrali so bolje kot proti Luksemburgu in poželi simpatije gledalcev. Vsekakor pa ni bilo lahko, saj so Turki igrali grobo, kar potrjuje tudi podatek, da je glavni sodnik dva turška nogometaša izključil (Stipetić in Cerer, 1948). S to zmago so se Jugoslovani uvrstili v polfinale, kjer so nadaljevali izjemnimi igrami in v polfinalu premagali ekipo Anglije s 3:1. To je bil osrednji dogodek tega

dne, zanimanje za tekmo je bilo veliko in kljub dežju se je na stadionu zbralo 40.000 gledalcev. O naših nogometaših so veliko pisali tudi v angleškem tisku, kjer so »našo« igro ocenjevali kot dominantno, igralce pa talentirane, hitre, borbene, požrtvovalne itd. Z uvrstitvijo v finale so nogometaši dosegli največji uspeh v dotedanji zgodovini jugoslovanskega nogometa. V tekmi za olimpijskega prvaka pa so prvič klonili, s 3:1 je bila boljša reprezentanca Švedske. Jugoslovani so bili na igrišču enakovreden tekmelec. Nastopili so v postavi: Lovrić, Brozović, Stanković, Čajkovski, Jovanović, Atanacković, Cimerman, Mitić, Bobek, Vukas. Ponovno se je na Wembleyu zbralo veliko navijačev, tokrat kar 60.000. Igrišče je bilo zaradi dežja spolzko. Celotno finalno tekmo so v domovini prenašali na Radiu Beograd (»V nogometu smo«, 1948; »Jugoslavija : Anglija«, 1948; »Jugoslovanski športniki«, 1948; Kragujević, 1984). V Poletu so zapisali, da smo tekmo izgubili predvsem zaradi pristranskega sojenja angleškega sodnika Linga, ki naj bi Jugoslavijo namerno oškodoval in ji preprečil naslov olimpijskega zmagovalca. Švedski igralci so po izenačenju Jugoslavije hoteli z grobo igro na vsak način priti do zmage. Gledalci so se zgražali nad odločitvami sodnika, ki ni kaznoval grobih Švedov. Sodnik je s svojim sojenjem dokazal, da je tudi na OI zašla politična in imperialistična miselnost (»Jugoslovanski nogometaši«, 1948).

Velik uspeh so dosegli tudi plavalci, saj so se trije uvrstili v finale, tam pa vsi končali na odličnem 5. mestu. To so bili Marjan Stipetić na 1500 m prosto, kar je za mladega plavalca v tako ostri konkurenci velik uspeh, Tone Cerer na 200 m prsno ter moška štafeta na 4x200 m prosto. (Kragujević, 1984; Perišić, 2003). Moška štafeta je nastopila v postavi Ilić, Vidović, Pelhan, Puhar (»Lep uspeh Gubijana«, 1948). Cerer je bil najboljši uvrščeni Evropejec v svoji disciplini (»Jugoslovanski kolesarji«, 1948; »Jugoslovanski športniki«, 1948).

Kolesarji so se podali na 199 km dolgo zahtevno progo, vendar jugoslovanski reprezentanti proge zaradi okvar niso zaključili in tako ostali brez uvrstitve. Kljub temu, da so na prejšnjih dirkah pokazali, da imajo kvaliteto, so bila zaradi skupno enajstih okvar visoka mesta nedosegljiva. Poleg tega je bila proga zahtevna in slabo izbrana. Zaradi različnih nevšečnosti in okvar je na cilj od 125 tekmovalcev prispelo le 26 (»Nastop naših kolesarjev«, 1948). Tudi veslaško tekmovanje je minilo brez našega finalista, saj so obstali v kvalifikacijah. Na Temzi je »naše« zastopal le čoln

dvojec s krmarjem (Ristić, Horvatin in Djordjević), a so v napetem boju z Italijo izgubili (»Jugoslovanski kolesarji«, 1948).

Slika 7: Jugoslovan Avgust Prosenik (»Nastop naših kolesarjev«, 1948)

V tekmovanju na orodjih se Jugoslovani med najboljše niso mogli uvrstiti, lahko pa bi upravičeno pričakovali, da se uvrstijo pred mnoge, saj so v zadnjih mesecih temeljito izpopolnili svoje sposobnosti v Ljubljani in južni Dalmaciji. Ženska ekipa je bila veliko mlajša od moške. Sestavljale so jo Tanja Žutić-Kober, Vida Gerbec, Ruža Vojsk, Neža Černe, Dragica Basletić, Zlatica Mijatović, Milica Rožman, Dragana Djordjević in Dragana Djipalović. Moško ekipo so sestavljali Konrad Grilc, Jospik Kojundžić, Miro Longyka, Drago Jelić, Ivica Jelić, Karel Janež, Stjepan Boltežar, Jakob Šubelj in Sreten Stefanović. Moški so tekmovali v običajnem olimpijskem dvanajsteroboju, ki je sodil med težja tekmovanja (Jeločnik, 1948; Stepišnik, 1968). Tekmovanja v orodni telovadbi so bila zaradi deževnega vremena prestavljena. Naši telovadci so izkoristili ta čas za dodatno pripravo (»Jugoslovanski kolesarji«, 1948). Zaradi slabega vremena so tekmovanja prestavili v dvorano Empire-halle, kjer pa so bili rezultati naših sila skromni (Kragujević, 1984; Perišić, 2003).

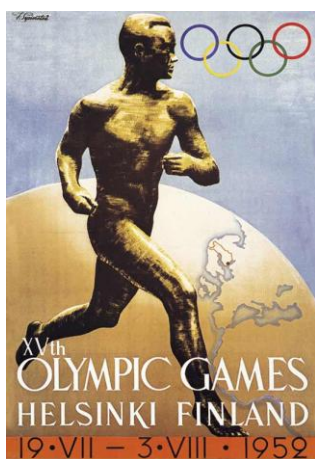
Slika 8: Longyka – eden naših najboljših telovadcev na bradlji (»Končane so«, 1948)

Nastop Jugoslovanov je bil v celoti gledano zelo uspešen, Jugoslavijo so zastopali častno in dvignili ugled jugoslovanskih narodov širom sveta. Domov so se vrnili bogatejši z veliko izkušnjo in s končnim izkupičkom 2 srebrnih medalj, s čimer je Jugoslavija po številu kolajn zasedla 24. mesto med nastopajočimi državami (»V soboto so bile«, 1948; Kragujević, 1984).

4.2.2 POLETNE OLIMPIJSKE IGRE 1952

Poletne olimpijske igre leta 1952, poznane tudi kot igre XV. olimpijade, so se odvijale v finskem glavnem mestu. Helsinki so bili izbrani za organizacijo iger že leta 1940, vendar so bile igre zaradi 2. svetovne vojne odpovedane. Gostitelja XIV. iger so z glasovanjem izbrali leta 1947, med ostalimi kandidati je bil Amsterdam ter pet ameriških mest (Los Angeles, Philadelphia, Chicago, Detroit, Minneapolis) (Kragujević, 1984; Kruse, 1996; Takač, 1999). Kljub temu, da so se za organizacijo iger potegovali veliko večji narodi iz vsega sveta, je organizacijo dobila Finska, tudi zaradi tega, ker so se njeni športniki na igrah do tega časa izkazali kot veliki borci in dosegali odlične rezultate (»XV. moderne olimpijske«, 1952).

Igre na Finskem, ki so potekale v prisrčnem in domačem razpoloženju, so se odvijale od 19. julija do 3. avgusta 1952. Na igrah je tekmovalo 5429 športnikov iz 69 držav. Zasledili smo neujemanje v podatkih o številu udeležencev, saj smo našli tudi podatek, da je bilo udeleženih 4955 športnikov, od tega 519 žensk in 4436 moških (»Helsinki 1952«, 2015), ter informacijo o 5867 udeležencih (Kragujević, 1984). Jugoslovanski olimpijski komite je prijavil 96 športnikov (Perišić, 2003). Na športnem programu teh olimpijskih iger je bilo 19 športov, skupno pa so se tekmovalci borili za 149 kompletov odličij (»1952 Summer Olympics«, 2015).

Slika 9: Plakat poletnih olimpijskih iger Helsinki 1952. Na sliki Paavo Nurmi, v ozadju na zemeljski obli označena država gostiteljica (»Helsinki 1952«, 2015)

4.2.2.1 OLIMPIJSKI ŠPORTI

Na teh OI so bili naslednji športi:

- vodni športi: skoki v vodo, plavanje, vaterpolo,
- atletika,
- košarka,
- boks,
- kajak in kanu,
- kolesarstvo,
- konjenišтво,
- sabljanje,
- hokej na travi,
- nogomet,
- gimnastika,
- moderni peterboj,
- veslanje,
- jadranje,
- streljanje,
- dvigovanje uteži in
- rokoborba.

4.2.2.2 PRIPRAVA, OTVORITEV, TEKMOVANJE

Finci so pričeli z reklamo svojih olimpijskih iger že leta 1948 na OI v Londonu, kjer so obiskovalcem delili tiskano gradivo o OI v Helsinkih 1952. Severnjaki so z željo, da bi igre uspele, v organizacijo vložili veliko truda in napora. Obiskovalci so z veseljem prihajali, saj so bili toplo sprejeti, vedeli pa so tudi, da prihajajo v državo, kjer je šport del nacionalne kulture. Prav tako je bila dobra tudi nastanitev ekip in hrana, tu je bil prvič na voljo samopostrežni sistem (Kragujević, 1984).

Prvič po letu 1912 so se olimpijskih iger udeležili športniki z ozemlja Sovjetske zveze, ki so 40 let prej še nastopali za carsko Rusijo. Na igrah so imeli tudi najštevilčnejšo zasedbo. Sovjeti ter ostale reprezentance komunističnih držav (razen Jugoslavije) so

živeli v času iger na svojo prošnjo ločeno od ostalih, daleč od olimpijske vasi, kar vsekakor ni bilo v duhu olimpijske enotnosti in solidarnosti. Svoj premierni nastop je vpisala Južna Koreja, ki je na prejšnjih igrah nastopila kot Združena Koreja. Na OI so se prvič po 2. svetovni vojni vrnil nemški športniki. Svoje moštvo pa je poslalo tudi Posarje, kot samostojna pokrajina s svojim nacionalnim olimpijskim komitejem. Na igrah je prvič nastopila tudi reprezentanca Izraela (Kruse, 1996; »Helsinki 1952«, 2015; Kragujević, 1984; Takač, 1999).

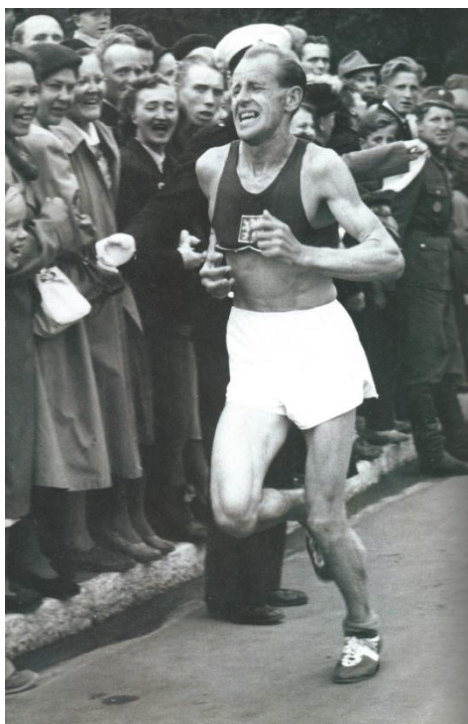
Otvoritev iger je potekala v močnem dežju. Na stadionu je okoli 70.000 gledalcev pod dežniki nestržno pričakovalo sprehod držav udeleženk. Jugoslovanska reprezentanca, sestavljena iz 124 športnikov in funkcionarjev, kar je bila doslej najštevilčnejša udeležba, je bila ob prihodu na stadion burno pozdravljena. Zastavonoša naše ekipe je bil rekorder v deseteroboju Rebula. Igre je 19. 8. 1952 uradno odprl finski predsednik Juho Paasikivi z znanimi besedami: »Odpiram XV. olimpijado moderne dobe.« Ob zvokih fanfar so dvignili olimpijsko zastavo in v zrak spustili več sto golobov. Sledil je še prihod olimpijske plamenice v rokah športnega asa, enega najuspešnejših olimpijcev vseh časov in ponosa finske športne nacije, Paava Nurmija. Ta je v znanem slogu odtekel zadnji krog ter plamenico predal drugemu slavnemu Fincu Hannesu Kolehmainenu, ki je prižgal olimpijski ogenj. Plamen, ki je po slovesnosti na olimpijskem stadionu gorel 15 dni, je kot vselej naznanil vsemu svetu, da se začneja največja športna prireditve na svetu. Športnik, ki je prebral Olimpijsko prisego, je bil 43-letni telovadec Heikki Savolainen, ki je nastopil že na OI leta 1928 v Amsterdamu. Svečana otvoritev je bila zaključena s petjem finske himne (»Svečana otvoritev«, 1952; »XV. olimpijske igre«, 1952; Kragujević, 1984; Takač, 1999; »Helsinki 1952«, 2015).

Slika 10: Legendarni nosilec plamenice Paavo Nurmi ob prihodu na stadion (Takač, 1999)

Reprezentanti ZDA in Sovjetske zveze so bili borbo za primat najboljše športne velesile. Tokrat so bili najuspešnejši Američani, ki so osvojili 76 odličij, od tega kar 40 zlatih. Sledili so Sovjeti, ki so se z 22 zlatimi kolajnami in skupno 71 povzpeli na drugo mesto med državami udeleženkami, Madžarska, Švedska, Italija itd. (Kragujević, 1984; »1952 Summer Olympics«, 2015). Vsako zmagoslavje svojih tekmovalcev so vodje velesil smatrali kot zmago svojega družbenega sistema (Kruse, 1996).

Najuspešnejši športnik iger je bil tekmovalec v gimnastiki Sovjet Viktor Chukarin s 4 zlatimi ter 2 srebrnima kolajnama. Med najboljšimi se je znašla tudi Mariya Goroghovskaya, prav tako sovjetska tekmovalka v gimnastiki, ki je osvojila 2 zlati ter 5 srebrnih kolajn. Nova merila v atletiki je postavljala Čeh Emil Zatopek. Dokazal je, da ni dobil zastoj vzdevka češka lokomotiva, saj je navduševal gledalce s svojimi zmagami na 5000 m, 10000 m in na maratonu (Kruse, 1996; »Helsinki 1952«, 2015).

Slika 11: Emil Zatopek na poti k zmagi v maratonu (Kruse, 1999)

Na igrah so urugvajski košarkarji zrežirali škandal na košarkarskem turnirju. Proti koncu tekme s Francijo je zaradi odločitve sodnika, s katero se Urugvajci niso strinjali, eden od igralcev nokavtiral sodnika. Sledil je napad dveh igralcev na gledalce. Dramatični dogodki so se zgodili tudi na tekmi z Argentino, kjer so urugvajski reprezentanti zopet agresivno nastopili (Kragujević, 1984).

Igre so se zaključile v prijetnem vzdušju pred polnim stadionom v Helsinkih. Predstavniki držav udeleženk so eden za drugim, od prve Grčije, do zadnje Finske, še zadnjič prišli na stadion. Sledila je zaključna prireditev, na kateri so zaigrali med drugim tudi avstralsko himno, ki je oznanjala, da bodo naslednje igre leta 1956 v avstralskem Melbournu. Do naslednjih iger je ugasnil tudi olimpijski ogenj (»Končane so XV. olimpijske«, 1952).

4.2.2.3 UDELEŽBA NAŠIH: DOSEŽKI, PRIČAKOVANJA, POROČANJA

Na igrah je Jugoslavijo zastopalo skupno 96 športnikov, od tega je bilo 86 moških ter 10 žensk. Jugoslovanski športniki so nastopili na igrah v 11 športih, in sicer v atletiki

(19), boksu (3), kajaku in kanuju (1), nogometu (18), gimnastiki (16), veslanju (13), streljanju (6), plavanju (3), vaterpolu (11), rokoborbi (3) in jadraniu (3) (Perišić, 2003). Na igrah smo imeli poleg tekmovalcev tudi druge predstavnike. Za predstavnico tekmovalne komisije za žensko gimnastiko je bila izbrana naša strokovnjakinja Milica Šepa.

Največji uspeh Jugoslavije je uspel posadki v veslanju. »Naši« so v postavi Duje Bonačić, Velimir Valenta, Mate Trojanović in Petar Šegović osvojili naslov olimpijskih prvakov v disciplini četverec brez krmarja. To je bila prva zlata olimpijska medalja po letu 1928, ko je naslov osvojil telovadec Leon Štukelj, in največji uspeh našega veslanja do tedaj. Novica o zmagi jugoslovanske posadke je vse posebno razveselila, saj ni pred prvenstvom nihče pričakoval takšnega uspeha, ker so »naši« na Bledu le s težavo dosegli normo za nastop na igrah. Pričakovanja so začela rasti po zmagi v četrt- in polfinalnem tekmovanju. Tekmo so najbolje začeli Francozi, katerim sta se na kilometru proge približala čolna Finske ter Jugoslavije. Slednji so bili najbolj sveži in z enakomernim ritmom kot prvi prečkali ciljno črto. Vest o zmagi je zadovoljila vse Jugoslovane, še posebej pa so proslavljali zlato kolajno v Splitu, saj so bili vsi člani veslaškega kluba Gusar Split («Jugoslovanski četverec«, 1952; »Po 24 letih«, 1952; Kragujević, 1984).

Slika 12: Jugoslovanska posadka četverce brez krmarja (Perišić, 2003)

Ambicije na nogometnem turnirju so bile za Jugoslovane visoke, saj so se zavedali, da ima Jugoslavija kakovostne nogometaše. Reprezentanca Jugoslavije domov ni

prinesla zlata, a so tudi z uvrstitvijo v finale in osvojenim drugim mestom navdušili finsko občinstvo ter veliko navijačev po svetu. Največja politično-športna senzacija pa se je zgodila že po žrebu predtekmovalnih skupin, saj so bili Jugoslovani v skupini s Sovjetsko zvezo. Glede na napeto stanje med voditeljema Titom in Stalinom je bila to prvorazredna senzacija. V kvalifikacijskem delu so se naši poigrali z neizkušeno ekipo Indije, katero so premagali z rezultatom 10:1. Najboljši igralec je bil Zebec, ki je dosegel 4 gole. Druga tekma je bila odigrana na polnem stadionu v Tampereju pred 17.000 gledalci proti močni Sovjetski zvezi. Ta tekma je bila v središču pozornosti, zanjo se je zanimal cel svet. Angleži so jo poimenovali kar »tekma stoletja«, saj sta bili obe reprezentanci kandidatki za osvojitev prvenstva. To je bilo razumljivo, tudi zato, ker je bila to prva mednarodna tekma reprezentance Sovjetske zveze. Finski novinarji niso hoteli napovedati zmagovalca, bili pa so enotni o tem, da je to najpomembnejša tekma kroga, da je sovjetsko moštvo močno v obrambi, vendar pa, da so jugoslovanski nogometaši iznajdljivejši in inteligentnejši. Za najboljša v obeh ekipah omenjajo Bobrova ter našega Horvata. V Vestniku so zapisali, da je veliko odvisno od tega, ali bo sodnik dopustil grobo igro, ter da so naši tehnično boljši od nasprotnikov (»Po vodstvu 5:1«, 1952; »Jugoslavija:ZSSR 5:5«, 1952; »Zmago bo odločil«, 1952; »Kvalifikacijske nogometne«, 1952).

Jugoslavija je nastopila v postavi Beara, Stanković, Crnković, Čajkovski, Horvat, Boškov, Ognjanov, Mitić, Vukas, Bobek in Zebec, so odigrali nevsakdanjo tekmo, polno nepričakovanih preobratov. Vodili so že s 5:1, vendar niso zdržali do konca in so Sovjeti v zadnji minuti prišli do izenačenja. V 30-minutnem podaljškju ni bilo več golov, zato je bila čez dva dneva odigrana nova tekma, v kateri so vsi pričakovali zmago Jugoslavije, kar se je tudi zgodilo. Zmagati ni bilo enostavno, saj so Sovjeti že v 6. minuti povedli. Naši so se nato zbrali in s tehnično in kombinacijsko igro dosegli 3 zadetke. Natančni so bili Mitić, Bobek iz enajstmetrovke in za končnih 3:1 Čajkovski. Te zmage so bili neizmerno veseli tudi navijači, ki so po sodnikovem žvižgu vdrli na igrišče in z ovacijami pozdravljali zmago našega moštva (»V drugi tekmi«, 1952; »Po vodstvu 5:1«, 1952; »Ves športni svet«, 1952). Po zmagi nad Sovjetsko zvezo je naš reprezentant Bobek povedal, da so dosegli velik uspeh ter dokazali, da je Titova Jugoslavija tudi na tem področju pred Stalinovo Rusijo (»V drugi tekmi«, 1952).

Slika 13: Naša državna nogometna reprezentanca. Od leve proti desni stojijo: Čajkovski, Boškov, Vukas, Mitić, Bobek, Ognjanov, Crnković, Zebec, Stanković, Horvat in Beara («V drugi tekmi», 1952)

Z zmago proti Sovjetski zvezi se je Jugoslavija uvrstila v četrtfinale, v katerem ji je žreb namenil ekipo Danske, proti kateri je odigrala tekmo na velikem stadionu Polihenti v Helsinkih. Kljub napornemu ritmu tekem je bilo pričakovati, da se bo Jugoslavija uvrstila v polfinale, saj »nam« žreb ni namenil tako močnega nasprotnika, ki pa ga vseeno ni šlo podcenjevati. Tekma se je končala z zasluženom zmago jugoslovanskih igralcev, ki so bili za Dance premočni. Naši so vodili že s 5:1, a so zopet v zaključku tekme prejeli dva gola, tako da je bil končni rezultat 5:3. Žreb je določil, da se reprezentanca Jugoslavije v polfinalu pomeri z Nemčijo («V zadnjih petih», 1952). Jugoslovanski novinarji so takoj po žrebu že pričeli primerjati naše možnosti v finalu proti madžarskim nogometašem, ki so dan prej v prvem polfinalu premagali Švedsko s kar 6:0, vendar so morali »naši« najprej opraviti z Nemčijo v polfinalu. Novinarji so menili, da bo rezultat finala odvisen od igre naše obrambe ter požrtvovalnosti v napadu («Madžarska prvi finalist», 1952). Kot pišejo v Večer, so naši nastopili v enaki zasedbi kot na prejšnjih tekmah in z ekshibicijsko igro premagali Nemce s 3:1. Naši so bili odlični v prvem polčasu, v drugem pa vzdržali vse napade nasprotnikov («V drugi tekmi», 1952; »Jugoslavija:Nemčija«, 1952). Izgledalo je, da so bili Jugoslovani z rezultatom zadovoljni in so nekoliko varčevali z močmi za finalno tekmo proti Madžarski («Jugoslavija premagala», 1952).

Pred finalno tekmo so bili Jugoslovani deležni odobravanja tudi v nemških časopisih, kjer so na slikovit način opisali naše igralce: »Jugoslovansko moštvo je brez napake,

vratar je gibčen kot pravi plesalec, mimo branilcev Stankovića in Crnkovića ne more noben napad, ker sta hitra, rutinirana in sigurna strelca. Igralci na krilu so nogometni geniji, ne samo mali atlet Čajkovski, tudi Boškov je izreden igralec. Med njima se dviga dva metra visoki Horvat kot osrednja točka obrambe. Kljub svoji višini pa ni okoren, nasprotno, čudovito je gibčen. To ni noben robot, temveč izredno inteligenten igralec. Svetla točka v napadu je desna zveza Mitić, temnopolti Srednjeevropejec, mišičast, pravi eksplozijski motor, ki se hitro vžiga, njegove noge so pripravljene za bliskovite strele. Izredno nadarjeni krili sta Ognjanov in Zebec, ki se znata izvleči iz vsake situacije. Sijajen je srednji napadalec Vukas, ki je pravi umetnik v preigravanju, dirigent, tekač in ostrostrelec. In na koncu še rutinirani levi vezni igralec Bobek, poln znanja in skrivnosti učinkovitega nogometa («Briljantna ocena Nemcev«, 1952).«

Finale je potekalo na olimpijskem stadionu pred 58.000 gledalci. Odločilno srečanje so pričakovali tudi novinarji vseh svetovnih športnih časopisov in agencij. Jugoslavija je v prvem polčasu uspešno zaustavila vse madžarske napade, v drugem delu pa je bila premoč nasprotnikov realizirana z goloma slavnega Puškaša ter Szibora. Razlog zmage je dobra taktika nasprotnika ter slabša realizacija jugoslovanskih napadalcev v primerjavi s prejšnjimi tekmami. Jugoslavija se je drugič zapored na OI veselila srebrne kolajne, ki pa je za naše imela zlat sijaj («Jugoslavija-Madžarska 0:2«, 1952; Kragujević, 1984; Takač, 1999). Tekmo med Jugoslavijo in ZSSR je z nestrpnostjo ob radijskih sprejemnikih spremljala cela Jugoslavija, saj je tekmo prenašal tudi Radio Ljubljana («Jugoslavija:ZSSR 5:5«, 1952; »XV. moderne olimpijske«, 1952; »V nogometu in waterpolu«, 1952).

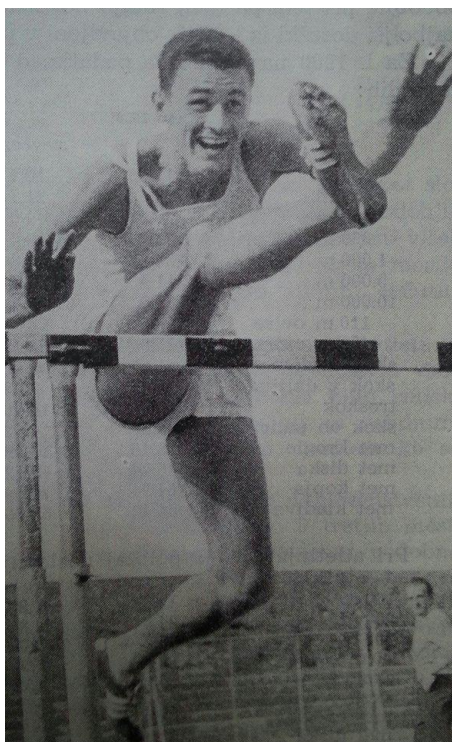
Medaljo so osvojili tudi vaterpolisti, ki so nastopili v postavi Kovačić, Bakašun, Štakula, Kurtini, Vuksanović, Ježić in Radonjić. Predtekmovanje so začeli suvereno z visoko zmago nad Avstralijo z 10:2. Žreb za skupino jim ni bil najbolj naklonjen, saj so bili izžrebani v skupino z močno Nizozemsko. Prvo tekmo so igrali proti Argentini, ki so jo kljub ne najboljši igri v prvem polčasu premagali z rezultatom 9:1 («Druga visoka zmaga«, 1952). V svoji tretji tekmi so Jugoslovani izgubili z najboljšo ekipo na svetu tistega časa – Nizozemsko, s 3:2. Glede na to, da so igrali proti ekipi, ki je bila glavni kandidat za naslov, je bil rezultat naših dober. Po tekmi so v našem taboru vložili protest in zahtevali ponovitev tekme zaradi pristranskega sojenja sodnika, ki je v ključnih trenutkih brez razloga izključil naše igralce («Nizozemska premagala«,

1952). Pritožba je bila sprejeta in tekma razveljavljena, a ker ni imela vpliva, je bila odigrana naknadno. Zadnjo tekmo v skupini so »naši« igrali proti ekipi Švedske, katero so z odlično igro suvereno premagali z rezultatom 9:1 (»Jugoslavija:Švedska«, 1952).

Sledili so polfinalni boji na turnirju v vaterpolu, in sicer v dveh skupinah. V prvi skupini so bili zraven Jugoslavije še Sovjetska zveza, Madžarska in Nizozemska, proti čemur so te države protestirale, saj so bile to štiri najmočnejše ekipe in bi bil tako dvema avtomatično onemogočen vstop v polfinale (»Presenetljivi časi«, 1952). Prva tekma, ki so jo Jugoslovani igrali proti ZSSR, se je končala neodločeno (3:3). V pomembni drugi tekmi v skupini so »naši« zopet remizirali, tokrat z Madžarsko (2:2), kar je predstavljalo velik uspeh za Jugoslavijo (»Samo zmaga«, 1952). Popoldne istega dne so odigrali še tekmo z ZDA, ki so jo dobili z rezultatom 4:2. Jugoslavija in Madžarska sta imeli isto število točk, zato je bila tekma proti Italiji odločilna (»Po pomembni zmagi«, 1952). To tekmo so naši dobili s 3:1, hkrati pa so Madžari premagali ZDA in so z enakim številom točk kot Jugoslavija, a boljšo gol razliko osvojili naslov olimpijskega prvaka. Jugoslavija pa se je morala zadovoljiti s prav tako odličnim drugim mestom (»Zmaga naših waterpolistov«, 1952; »Jugoslavija premagala Italiji«, 1952; Kragujević, 1984).

Z vidnejšimi uvrstitvami so opozorili tudi atleti. Branko Dangubić je dosegel izvrstno 5. mesto v metu kopja, z rezultatom 70,55 m. Marija Radosavljević je bila v metu krogle 7., metalec kladiva Gubijan ni ponovil uspeha izpred štirih let, a vseeno dosegel solidno 7. mesto (»Lorgerju je manjkalo«, 1952; Kragujević, 1984).

V teku na 5000 m se Ceraj, Pavlovič in Ilič v močni konkurenci niso uvrstili v finale. Kot pišejo v Vestniku, so naši verjetno podlegli živčni vojni olimpijskih iger, saj naj bi bili sposobni doseči boljše rezultate (»Whitfield drugič«, 1952). Celjski atlet Lorger se je z drugim mestom v predtekmovalni skupini uvrstil v finale teka na 110 m z ovirami (»Dangubić šesti«, 1952), v polfinalnem teku pa je naš tekač dosegel 4. mesto in izpadel iz tekmovanja. Po rezultatih je razvidno, da je imel Lorger težko skupino in vsekakor je njegov dosežek pomenil velik uspeh (»Lorgerju je manjkalo«, 1952).

Slika 14 Stanko Lorgar- najboljši slovenski in jugoslovanski atlet v povojnih letih (Stepišnik, 1968)

Boris Škanta se je odlično odrezal v kvalifikacijah plavanja na 100 m hrbtno, dosegel je 3. čas kvalifikacij in imel velike možnosti za olimpijski finale, ob dobrem plavanju pa bi se lahko ponudila celo možnost za kolajno («Velika izenačenost», 1952). Škanta je izpolnil pričakovanja in se s petim časom polfinala uvrstil med 8 najboljših. V finalu je nekoliko zamudil na startu in dosegel 7. mesto, kar je odličen dosežek (Kragujević, 1984).

Ostali jugoslovanski športniki vidnejših rezultatov niso dosegli (Kragujević, 1984). Popolnoma so razočarali telovadci. Optimistične izjave funkcionarjev so se izkazale za neupravičene. Sicer od njih nismo pričakovali blestečih rezultatov, ampak vsaj uvrstitve v polovico najboljših. »Naši« so kot vrsta zasedli 19. mesto, kar nas vsekakor ne more zadovoljiti, saj so nas prehitele nekatere države, ki so bile v prejšnjih letih daleč za nami. Namesto tega smo doživeli popoln poraz («Sovjetski telovadci», 1952; »V zadnjih petih«, 1952).

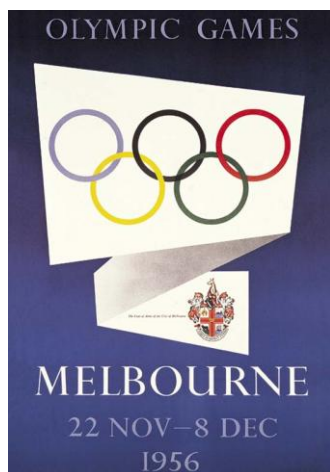
Med 38 državami, ki so osvojile odličja na OI v Helsinkih, so se naši športniki z 1 zlato ter 2 srebrnima po številu osvojenih medalj uvrstili na 22. mesto (Perišić, 2003).

4.2.3 POLETNE OLIMPIJSKE IGRE 1956

Leta 1956 so se poletne olimpijske igre prvič v zgodovini odvijale južno od ekvatorja oziroma sploh prvič drugje kot v Evropi ali Severni Ameriki. Potekale so v avstralskem Melbournu v času, ko se je v Evropi in Ameriki pričevala zima. Del iger XVI. Olimpijade je potekal tudi v Stockholmu, saj so bili organizatorji zaradi avstralskih zakonov glede živali primorani organizirati olimpijsko tekmovanje v jahanju že 5 mesecev prej na Švedskem (Kronika 100 let OI). Gostitelja iger so izbrali aprila 1949 na zasedanju Mednarodnega olimpijskega komiteja v Rimu. Melbourne je v glasovanju za dodelitev iger za glas premagal argentinski Buenos Aires, za igre pa so kandidirali tudi Mexico City, Montreal ter 6 ameriških mest (»Melbourne/Stockholm 1956«, 2015; »1956 Summer Olympics«, 2015; Takač, 1999).

Igre so se pričele 22. novembra in so trajale do 8. decembra 1956. Konjeniški del se je odvijal od 10. do 16. junija istega leta v Stockholmu. Zaradi oddaljenosti ter posledično visokih potnih stroškov je bila udeležba bistveno manjša kot na prejšnjih igrah. Mnoge države so na dolgo pot poslale samo najboljše predstavnike. Manj športnikov je bilo tudi zaradi časa izrazitih političnih napetosti v svetu. Olimpijske igre so bojkotirali Kitajci (zaradi udeležbe tajvanskih športnikov), Egipčani in Libanonci (zaradi sueške krize). Nizozemska, Španija in Liechtenstein pa so z neudeležbo izrazili protest proti Sovjetski zvezi, ki je pred OI nasilno prodrla na Madžarsko (Kruse, 1996).

Kot navaja Takač (1999), je bilo na igrah 3184 športnikov iz 67 držav, od tega je bilo 41 reprezentantov, ki so zastopali Jugoslavijo (Organizacijski odbor za pripravo razstave Slovenski olimpizem, 1994; Kruse, 1996; Perišić, 2003; Takač, 1999).

Slika 15: Plakat poletnih olimpijskih iger leta 1956 v Melbournu (»Melbourne/Stockholm 1956«, 2015)

4.2.3.1 OLIMPIJSKI ŠPORTI

Športni program poletnih olimpijskih iger leta 1956 so sestavljali naslednji športi:

- vodni športi: skoki v vodo, plavanje, vaterpolo,
- atletika,
- košarka,
- boks,
- kajak in kanu,
- kolesarstvo,
- konjenišтво,
- sabljanje,
- hokej na travi,
- nogomet,
- gimnastika,
- moderni peterboj,
- veslanje,
- jadranje,
- streljanje,
- dvigovanje uteži in
- rokoborba.

4.2.3.2 PRIPRAVA, OTVORITEV, TEKMOVANJE

Priprave za XVI. olimpijske igre se niso pričele spodbudno, saj so imeli po govoricah več pripravljenega Italijani za XVII. olimpijske igre, ki so se odvijale 4 leta kasneje v Rimu. Predsednik MOK Avery Brundage je ob ogledu kraja prizorišča videl, da je vse na mrtvi točki. Največji problem je bilo pomanjkanje denarnih sredstev. Po denarni pomoči vlade so organizatorji zagotovili, da bo do pričetka vse pripravljeno (Kragujević, 1984).

Druga težava je bil zakon avstralske vlade, ki je zahteval šestmesečno karanteno za vse konje, ki pridejo v Avstralijo, zato so se morala olimpijska tekmovanja v jahanju v okviru OI izvesti v Stockholmu, drugem mestu, državi, kontinentu ter v drugem letnem času (Kragujević, 1984; Kruse, 1996; »Melbourne/Stockholm 1956«, 2015; Takač, 1999).

Domačini so zgradili lepo olimpijsko vas, ki je vključevala 841 udobnih hišic, 23 kuhinj z jedilnicami, bolnico, pošto, knjižnice, dvorano za zabavo za več kot 1000 ljudi ter savne. Posebno pozornost so organizatorji posvetili hrani. Nabavili so velike količine hrane z vsega sveta, tako da je ustrezala vsem narodom in verskim predpisom. Iz Evrope je prispelo okrog 100 kuharjev, ki so v hotelih skrbeli za prehrano evropske skupine tekmovalcev (»Melbourne v pripravah«, 1956; Kragujević, 1984).

Iz Grčije je po kopnem, morju in zraku na avstralska tla prispela olimpijska plamenica. Počasi pa so na peti kontinent prihajale tudi države udeleženske iger. V največjem številu sta prišli velesili Sovjetska zveza, katero je zastopalo 460 članov, ter ZDA s sedmimi potniškimi letali. Jugoslovani so prišli v štirih skupinah. Leteli so 44 ur, preko Grenlandije, Los Angelesa, Havajev in Sidneya (Kragujević, 1984).

22. novembra 1956 se je na stadionu za kriket, imenovanem Melbourne Cricket Ground, pričela otvoritev iger. Ob predvidenem začetku je bil stadion nabito poln, zbralo se je okrog 110.000 ljudi. Otvoritev je potekala po protokolu. Uradno je igre odprl vojvoda Edinburški, soprog angleške kraljice Elizabete II., v zrak so nato spustili bele golobe, da oznanijo svetu veselo novico, sledil je prihod komaj 17-letnega atleta Rona Clarka, ki je prižgal olimpijski ogenj. Nato je prav tako avstralski

atlet John Landy izgovoril olimpijsko prisego. Otvoritev iger je potekala v vročini, zaradi česar je zaradi sončarice onesvestilo več kot 200 ljudi na stadionu, med njimi tudi trije športniki («Olimpijske igre», 1956; Kragujević, 1984; Takač, 1999).

Slika 16: Olimpijski stadion v Melbournu («Danes otvoritev», 1956)

Mednarodni olimpijski komite je dosegel politični uspeh, saj mu je uspelo združiti, Vzhodno in Zahodno Nemčijo pod isto zastavo, tako je Nemčija na igrah nastopila kot »Združena Nemčija« («Melbourne/Stockholm 1956«, 2015).

Slika 17: Skupna nemška reprezentanca: športniki Zvezne republike Nemčije in Nemške demokratične republike so vkorakali na stadion kot ena ekipa (Kruse, 1996)

Športniki, ki so se na igrah okitili z največ kolajnami, so tekmovalci v gimnastiki: Agnes Keleti z Madžarske (4 zlate, 2 srebrni), Larisa Latinina iz Sovjetske zveze (4 zlate, 1 srebrna, 1 bronasta) ter Sovjet Viktor Chukarin s 3 zlatimi, 1 srebrno in 1 bronasto kolajno. Blesteli pa so tudi drugi tekmovalci, na primer domačinka Betty

Cuthbert v atletiki, sovjetski tekač Vladimir Kuc, ki je nasledil Čehoslovaka Emila Zatopka itd. (»Melbourne/Stockholm 1956«, 2015; Kruse, 1996; Takač, 1999).

Za prevlado sta se pomirili velesili, reprezentanci Sovjetske zveze ter ZDA. Tokrat so bili uspešnejši, tj. z več osvojenimi kolajnami, predstavniki Sovjetske zveze. Slednji so bili s pridobljenimi 98 odličji, od tega 37 zlatimi, najuspešnejši udeleženci olimpijade. Prevladovali so v gimnastiki, dvigovanju uteži ter streljanju. Američani, ki so dominirali predvsem v atletiki (od 24 disciplin so zmagali v 15-ih) ter košarki, so z 32 zlatimi ter skupno 74 odličji na lestvici najuspešnejših končali na drugem mestu. Sledile so Avstralija, Madžarska, Italija itd. (»1956 Summer Olympics«, 2015; Kragujević, 1984).

4.2.3.3 UDELEŽBA NAŠIH: DOSEŽKI, PRIČAKOVANJA, POROČANJA

Na poletnih olimpijskih igrah leta 1956 je bilo tudi športnikov, ki so zastopali jugoslovansko reprezentanco, veliko manj, kot bi jih bilo, če igre ne bi potekale v oddaljeni Avstraliji. Stroški potovanja so bili visoki, zato je bil izbor zelo skrčen. Na dolgo pot se je podalo 14 funkcionarjev ter 41 športnikov iz Jugoslavije, ki so nastopili v 8 športih. Iger so se udeležile 3 ženske predstavnice, ki so tekmoval v atletiki in plavanju, ter 38 moških. Tekmovali so v atletiki (7), kolesarstvu (1), nogometu (17), veslanju (1), strelstvu (1), plavanju (1), vaterpolu (11) ter rokoborbi (2). Na igrah v Melbournu in Stockholmu se je z odličji lahko pohvalilo 38 držav. »Naši« so bili s tremi srebrnimi kolajnami uvrščeni na 26. mesto med vsemi udeleženi državami (Perišić, 2003).

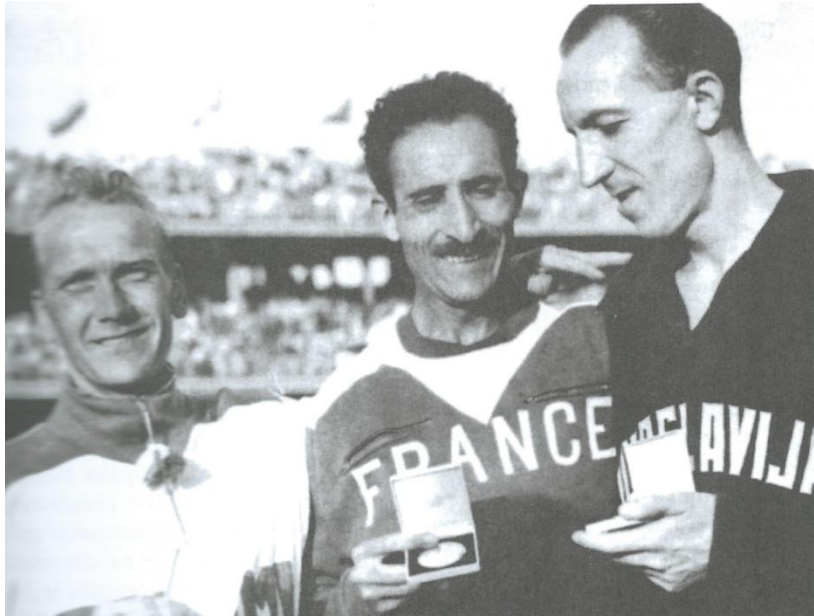
Iz Avstralije se je za Večer preko pošte javil slovenski atlet Slavko Lorger, ki je povedal, kako so naši s težkim srcem, polni negotovosti in solzami v očeh zapuščali domovino, saj so po svetu divjali nemiri. Pisal je tudi o dolgi poti in utrujenosti naših športnikov ob pristanku na avstralska tla ter o problemu privajanja na drugo podnebje in drug časovni pas (»Od Celja do Melbourn«, 1956).

Pred igrami je bilo veliko predvidevanj, kam lahko posežejo jugoslovanski tekmovalci. Med glavnimi kandidati za odličje so bili nogometaši, ki so se s prejšnjih dveh iger dvakrat vrnili s srebrno kolajno. Tokrat je nastop na igrah potrdilo manj ekip, pa tudi kvaliteta sodelujočih moštev je bila slabša kot pred štirimi leti, vendar je bilo veliko odvisno tudi od žreba, saj je bila želja vsake ekipe, da se čim pozneje pomeri s SZ. Jugoslavija, ki je na igre odpotovala z mlado ekipo, je bila sposobna premagati vse, razen SZ ter mogoče Bolgarije, ki je prišla z najmočnejšo ekipo. V primeru srečnega žreba, bi se naši lahko uvrstili v finale, kjer pa proti Rusom ni bilo pričakovati zmage, a bi bili s srebrno kolajno prav tako zelo zadovoljni («Kdo so olimpijski», 1956).

Eno od medalj se je pričakovalo tudi od vaterpolske reprezentance. V finale bi se po predvidevanjih morali uvrstiti Madžarska, Jugoslavija in Sovjetska zveza («Ali bo vrstni res«, 1956).

Med kolesarji so pričakovali, da se bo Veselin Petrović držal v vodilni skupini, saj je bil v dobri pripravljenosti, vendar pa se zaradi slabših nastopanj v zaključnem sprintu od njega visokih mest ni pričakovalo. V rokoborbi je bilo za končni rezultat veliko odvisno od žreba, od »naših« dveh pa se je pričakovala uvrstitev nekje od 6–8 mesta. Zlate medalje četverca iz Helsinkov ni branila. Edini predstavnik v veslanju je bil skifist Perica Vlašić, od katerega se je pričakovala kvečjemu uvrstitev v finale, kjer pa po kolajni ne bi mogel poseči. Zlatko Mašek se je meril v streljanju, kjer je bila huda konkurenca, zato bi bila že uvrstitev okrog 15. mesta velik uspeh («Kdo so olimpijski», 1956).

»Naš« veteran Mihalić je bil eden od treh dobitnikov olimpijske kolajne. S svojim tekom v najzahtevnejši atletski disciplini, maratonu, je navdušil. Tekel je v vodeči skupini za vodilnim Francozom Mimounom, kasnejšim olimpijskim zmagovalcem. V borbi za drugo mesto je bil najmočnejši Mihalić, ki je svojo dolgo kariero zaključil z naslovom olimpijskega podprvaka. Poln stadion je bučal od navdušenja, Mimoun, Mihalić in Zatopek so med tekom doživeli ovacije («Mihalić drugi«, 1956; Kragujević, 1984; Takač, 1999).

Slika 18: Legenda jugoslovanske atletike, Franjo Mihalić, ki je osvojil srebrno olimpijsko medaljo v maratonu. Na sliki V. Karvonen (bron), A. Mimoun (zlato) in F. Mihalić (srebro) (Takač, 1999)

Jugoslovanska nogometna reprezentanca se je že tretjič tradicionalno vrnila domov s srebrno kolajno. V četrtfinalu so se Jugoslovani pomerili z reprezentanco Indije. Pred tekmo so »naši« menili, da bo to nekakšna trening tekma, a so se zmotili. Indijci, ki so jih naši pred 4 leti premagali z visokim rezultatom 10:1, so sprva celo povedli, a so se nato Jugoslovani zbrali in postavili končni rezultat 4:1 (»Jugoslavija:Nemčija«, 1952). V finalu nogometnega turnirja sta se pred polnim stadionom Cricket Ground pomerili ZSSR in Jugoslavija. Sovjeti so zmagali z minimalnim rezultatom 1:0 in se tako maščevali za poraz na XV. igrah. Gledalci niso prišli na svoj račun, saj je bilo strelav proti голу malo (»ZSSR-Jugoslavija«, 1956). »Naši« kljub temu niso razočarali, saj so šele v finalu morali priznati premoč nasprotniku. Pričakovati zmago nad močnimi Sovjeti bi bilo nekoliko pretirano. Jugoslovanski nogometaši so se sicer izkazali z izjemno tehniko in požrtvovalnim bojem, niso pa zdržali do konca ostrega tempa nasprotne ekipe (»Rusi so bili«, 1956).

Vaterpoliste Jugoslavije so pred zmagoslavjem ponovno zaustavili Madžari. »Naši« so bili v močni skupini z ZSSR, Romunijo in Avstralijo. Sovjetov do sedaj še nismo premagali, zato je bilo pred tekmo nekaj negotovosti, vendar je bilo ta nepotrebna, saj je Jugoslavija v sedmem poskusu premagala Sovjetsko zvezo s 3:2. Naši igralci so bili nekoliko slabši v tehniki in plavanju, a so te pomanjkljivosti nadoknadili z borbenostjo. Predtekmovanje smo zaključili brez večjih težav z zmagama nad

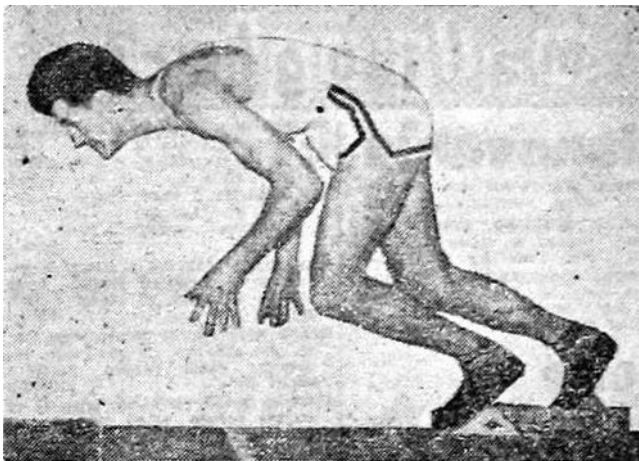
Avstralijo (9:1) in Romunijo (3:2) in medalja je bila pred nadaljnjimi boju zelo blizu (»Končno...«, 1956). Naslednje tekme so odigrali proti Nemčiji, Italiji in Madžarski. V italijanskem taboru so menili, da bo zlato medaljo osvojila prav Jugoslavija, saj naj bi znali ustvarjati priložnosti, kaznovati vsako napako nasprotnika ter igrati brez grobosti (»Avstralija ima najboljšo«, 1956). Jugoslovani so najprej razočarali, saj so igrali le neodločeno (2:2) s slabo ekipo Nemčije. S tem so si zmanjšali možnosti za osvojitve prvega mesta, saj so morali za doseg tega po porazu premagati tako Italijo kot Madžarsko (»Jugoslavija:Nemčija 2:2«, 1956). Zaradi slabih vremenskih motenj je prišlo skopo poročilo s tekme proti Italiji z zamudo. V tesni tekmi je Jugoslavija premagala Italijane z 2:1 in si tako že zagotovila srebrno medaljo, za zlato pa se je pomerila z reprezentanco Madžarske (»Jugoslavija:Italija«, 1956). V odločilni tekmi za naslov je bila taktika Madžarov dobra obramba s protinapadi. Taktika je bila uspešna, hitro so povedli z 2:0, na kar so Jugoslovani odgovorili z golom in nevarnimi napadi, a je ostala obramba Madžarov kljub velikim naporom nepremagana do konca. »Naši« so se tako morali zadovoljiti s srebrno kolajno, s katero so ponovili uspeh iz Helsinkov izpred štirih let (Kragujević, 1984). Z rezultatom smo bili lahko zadovoljni, saj je bila konkurenca močnejša kot štiri leta prej, poleg tega pa je bila jugoslovanska reprezentanca edina, ki ni imela svojega zaprtega bazena za trening (»Spet srebrna«, 1956; »Naši waterpolisti«, 1956; »Druga srebrna«, 1956).

Poleg dobitnikov kolajn so se dobro odrezali tudi nekateri drugi jugoslovanski športniki. Med vsemi našimi olimpijci nas je s svojim nastopom najbolj presenetila mlada plavalka s Korčule, Vinka Jeričević, ki je v finalu discipline 200 m prsno dosegla nehvaležno, a vrhunsko 4. mesto (»Mihalić drugi«, 1956). Za tretjo tekmovalko je zaostala le za 7 desetink sekunde. To je bil največji uspeh, ki ga je do tedaj dosegel katerikoli jugoslovanski plavalec na olimpijskih igrah (»Nobenega spoštovanja«, 1956).

Slika 19: Vinka Jeričević (»Mihalić drugi«, 1956)

V atletiki je bil v disciplini 110 m z ovirami blizu odra za zmagovalce Stanko Lorger, ki je pristal na izvrstnem 5. mestu. Po videnih rezultatih v kvalifikacijah ni nihče pričakoval, da se lahko Lorger uvrsti v finale. Med polfinalisti je imel najslabši čas, zraven njega pa so tekmovali predstavniki ZDA, ki so bili veliki favoriti. Z malo sreče – v njegovi polfinalni skupini je bil le en ameriški atlet, je v počasnem teku ponovil dosežek kvalifikacij, kar je zadostovalo za finale. V finalu, katerega se je udeležilo najboljših šest, je Lorger tekkel zelo dobro in osvojil končno 5. mesto. To je bil dosežek, ki sodi med največje jugoslovanske uspehe v atletiki. Lorger je izpolnil želje ter zaupanje vseh ljudi, ki so ga poslali na igre kljub temu, da ni izpolnil olimpijske norme (»Stanko Lorger«, 1956; »Lorger peti«, 1956).

Slika 20: Stanko Lorger, finalist teka na 110 m z ovirami (»Lorger peti«, 1956)

V metu kladiva je velik uspeh dosegel Krešo Račić, ki se je uspel uvrstiti v finale in tam dosegel 6. mesto ter s tem dokazal, da sodi med najboljše metalce kladiva na svetu. To je vsekakor velik uspeh, saj je za svojimi najboljšimi dosežki zaostal le 2 metra, za sabo pa je pustil veliko znanih metalcev («Račić na 6. mestu«, 1956). Ostali naši tekmovalci niso dosegli vidnejših uvrstitev (Kragujević, 1984).

Slika 21: Krešo Račić («Mugoša v finalu«, 1956)

Jugoslovan Perica Vlašić, naš predstavnik v skifu, je v predtekmovanju vozil zelo dobro, v predtekmovanju zmagal in se uvrstil v polfinale, kjer je dobil lahko skupino in vse možnosti za finale («Vlašić v polfinalu«, 1956).

Jugoslovanski športniki so zadovoljivo opravili s svojimi preizkušnjami. Tri srebrne medalje, ki so jih dosegli maratonec Mihalić, vaterpolisti in nogometaši, so vsekakor velik uspeh za Jugoslavijo. Poleg tega so tudi nekateri drugi športniki s svojimi uvrstitvami blizu najboljših dokazali, da sodijo v svetovni vrh («Ugodna bilanca«, 1956; Kragujević, 1984).

4.2.4 ZIMSKE OLIMPIJSKE IGRE 1948

Zimske olimpijske igre leta 1948 so se odvijale v švicarskem mondenem zimskošportnem središču St. Moritzu. To so bile V. zimske olimpijske igre, ki so se odvijale po 12-letnem premoru, saj so bile igre leta 1940 in 1944, ki bi se morale odvijati v Sapporu in Cortini d'Ampezzo, odpovedane zaradi 2. svetovne vojne. Poleg St. Moritza je kandidiral tudi ameriški Lake Placid (Bergant in Tomić, 1983).

Igre so potekale od 30. januarja do 8. februarja 1948. Udeležilo se jih je 669 (77 žensk ter 592 moških) športnikov iz 28 držav, od tega je bilo 17 jugoslovanskih športnikov («St. Moritz 1948«, 2015). V drugi literaturi je zabeleženo večje število udeležencev, in sicer 878 (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983; Organizacijski odbor za pripravo razstave Slovenski olimpizem, 1994).

Tekmovanja so potekala v 7 športnih panogah, skupaj 22 disciplinah (Perišić, 2003).

Slika 22: Plakat zimskih olimpijskih iger leta 1948 («St. Moritz 1948, 2015)

4.2.4.1 OLIMPIJSKI ŠPORTI

Športniki so se merili v 7 športnih panogah oziroma 22 disciplinah. To so bile:

- alpsko smučanje: slalom, smuk, alpska kombinacija,
- nordijsko smučanje: tek na smučeh , smučarski skoki, nordijska kombinacija,
- bob,
- hokej na ledu,
- skeleton,
- umetnostno drsanje in
- hitrostno drsanje.

4.2.4.2 PRIPRAVA, OTVORITEV, TEKMOVANJE

V času vojne je prišlo v vrhu Mednarodnega olimpijskega komiteja do velikih sprememb, saj je takratni predsednik MOK-a, Belgijec Henri de Baillet-Latour, leta 1942 umrl, nasledil pa ga je takratni podpredsednik Šved Sigfrid Edstroem. Ob koncu vojne, avgusta 1945, se je v Londonu sestal izvršni odbor MOK-a ter sklenil obnoviti olimpijsko gibanje, prav tako so sprejeli sklep, da bodo naslednje, XIV. igre moderne dobe, leta 1948. Organizatorja so izbrali s pisnim glasovanjem. Med kandidatoma Lake Placidom in St. Moritzom je MOK izbral za organizacijo zimskih OI nevtralno Švico, torej St. Moritz, ki je imel z igrami že izkušnje ter infrastrukturo, saj so igre tu potekale že leta 1928 (Kruse, 1996).

V. zimske olimpijske igre so se svečano otvorile v petek, 30. januarja 1948, ob 10. uri dopoldne na olimpijskem ledenem stadionu v St. Moritzu, ki je imel prostora za najmanj 10.000 gledalcev. Vstopnice so bile razprodane. Najprej je predsednik švicarskega zveznega sveta Enrico Celio pozdravil vse udeležence iger. Olimpijsko prisego je prebral kapetan švicarske hokejske reprezentance Riccardo »Bibi« Torriani, ki je tekmoval na olimpijskih igrah že pred 20 leti. Po topovskih streljih in dvigu olimpijske zastave je bila slovesnost zaključena (»Začetek V. zimske«, 1948; »Pričetek V. zimske«, 1948; »St. Moritz 1948«, 2015). Podatki o številu gledalcev se v drugem viru razlikujejo. Otvoritev iger naj bi si ogledalo 6000 gledalcev (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Iger se niso smeli udeležiti Nemci in Japonci, ker so bili začetniki 2. svetovne vojne. V zadnjem hipu sta sodelovanje odpovedali Palestina in Portugalska, na igrah pa ni bilo niti predstavnikov Avstralije, saj si je njihov edini kandidat, smučar, na treningu zlomil nogo. Prvič so na igrah nastopili športniki iz Čila, Danske, Koreje, Libanona in Islandije (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983). Največ športnikov je zastopalo Švico (112), ZDA (93), Anglijo (75) itd. (»Začetek V. zimske«, 1948).

Novost na programu iger so bile tekme slaloma in smuka za moške in ženske. S tem so postale alpske discipline enakovredne nordijskim (Kruse, 1996). Švicarji so izkoristili tudi slavno stezo za skeleton Cresta Run in tako tudi to disciplino uvrstili v program iger. Le to je kasneje zamenjalo sankanje. Švicarji so v okviru demonstracijskega programa izvedli tek vojaških patrol, kjer so tudi zmagali pred Finci in Švedi, ter zimski peterboj, tekmovanje v teku na 10 km, streljanju, smuku, sabljanju z mečem in jahanju, ki pa je bil le enkratni poizkus. Tu so Švedi upravičili vlogo favoritov in premagali vso konkurenco. To tekmovanje je 12 let pozneje na VIII. ZOI v Squau Valleyu zamenjalo tekmovanje v biatlonu (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Predsednik olimpijskega komiteja Šved Edstrom je 8. 2. 1948 razglasil, da so igre zaključene. Ob zaključni slovesnosti so kot vedno ugasnili olimpijski ogenj, ki je na stadionu gorel vseh 10 dni olimpijskih iger.

Igre so imele pomemben prispevek tudi za prihodnost, saj je program iger v grobem dobil vsebino, ki jo nosi še dandanes (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Najuspešnejši športnik na igrah je bil francoski alpski smučar Henri Oreiller iz Val d'Iseira z 2 zlatima in 1 bronasto medaljo. Suvereno je z več kot 4 sekundnim naskokom zmagal v smuku, prav tako v kombinaciji, ter zasedel 3. mesto v slalomu (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983). Najuspešnejše države pa so bile Norveška, Švedska in Švica z 10 osvojenimi medaljami.

V ospredju sta bila tudi manjši in večji hokejski škandal. Med manjšega sodi pretep na tekmi med Italijo in Avstrijo, kjer so tekmo zaključili le trije hokejisti na vsaki strani. V središču pozornosti pa je bil škandal zaradi Američanov, ki so na prvenstvo poslali

dve moštvi. Eno je določil Ameriški nacionalni olimpijski komite in je prihajalo iz organizacije AAU, drugo pa ameriška Amaterska hokejska zveza (AHA). Švicarski olimpijski komite je navijal za udeležbo ekipe AHA (Ameriška hokejska zveza), MOK pa se je zavzemal za nastop ekipe AAU (Ameriška amaterska unija). Predsednik MOK-a je očital ekipi iz AHA neupoštevanje amaterskih načel, vendar so po živčnih diskusijah in pritiskih sprejeli odločitev, da nastopita obe ekipi. Ekipa iz amaterske hokejske zveze je osvojila končno 4. mesto, a so njen rezultat črtali iz uradnega seznama rezultatov (»Ameriški škandal«, 1948; Kruse, 1996; Bergant, Tomić, Jeglič, 1983; Kragujević, 1984). Takšni in podobni škandali po mojem mnenju ne sodijo na olimpijske igre. Odgovornost za ta škandal nosijo predvsem Švicarji, ki so zaradi profita dovolili, da se tak duh vnese na olimpijado (»Končane so«, 1948).

St. Moritz je zaradi neugodne prometne lege ter omejenih bivalnih zmogljivosti obiskalo nekoliko manj gledalcev, kot bi pričakovali. Če izvzamemo hokejski zaplet, ki je vrgel črno luč na organizacijo prireditve, so igre minile v duhu fair playa in prijateljstva (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

4.2.4.3 UDELEŽBA NAŠIH: DOSEŽKI, PRIČAKOVANJA, POROČANJA

Jugoslovani so se na igre odpravili v največjem številu doslej, in sicer v zasedbi 7 alpskih smučarjev (Tine Mulej, Slavko in Matevž Lukanc, Ciril Praček, Jože Bertonec, Franc Čop, Saša Molnar), 6 tekačev (Tone Razinger, Matevž Kordež, Jože Knific, Tone Pogačnik, Alojz Klančnik, Franc Smolej) ter 4 skakalcev (Janez Polda, Karel Klančnik, Franc Pribošek, Janko Mežik). Med Jugoslovani so bili sami Slovenci in to vsi moški. Kljub srčnosti, želji ter marljivi pripravi naših olimpijcev realno ni bilo pričakovati odmevnejših rezultatov jugoslovanskih športnikov, zato so bili tudi pospremljeni s skromnimi upi, saj so se vsi zavedali, da je konkurenca močna, bolj izkušena ter s precej boljšimi pogoji za pripravo na igre. Pri nas je bila zima mila, saj je bilo v Planici, na Črnem vrhu nad Jesenicami in na Pokljuki komaj nekaj snega za trening (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983). Na samo pripravo je vplivala tudi vojna, naši tekmovalci niso mogli nastopiti pod enakimi pogoji kot tekmovalci

držav, ki jih niso prizadele vojne grozote, kot so mladino Jugoslavije («V soboto se prično», 1948).

Slika 23: Olimpijska reprezentanca Jugoslavije. Napis je nosil Tine Mulej, zastavo pa Franc Pribošek (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983)

Vsekakor pa udeležba na igrah ni bila brez pomena, saj so se jugoslovanski olimpijci veliko naučili, ko so tekmovali z najboljšimi in pri tem videli, kje delajo napake. Za uspeh je bila dovolj že uvrstitev med 20 najboljših, kar je bilo od nekaterih naših športnikov upravičeno pričakovati («V soboto se prično», 1948).

POROČANJA O UDELEŽBI NAŠIH

Vsi smučarski kandidati za odhod na igre so se po 6 tednih suhega treninga v Ljubljani 4. 12. 1947 zbrali v Planici. Vodja treninga inž. Janko Janša je bil s časi tekačev, ki so pretekli 35 km, zadovoljen. Alpski smučarji in tekači so čakali, da zapade sneg, da bi bil možen odhod na Pokljuko ter Črni vrh, skakalci pa so v Planici

trenirali na 20 ter 40 metrski skakalnici (»Vsi kandidati v planici«, 1947, v Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Naša športna zveza se je dogovorila z Norveško, da ji ta pošlje trenerja, ki je specialist za smučarske skoke. Tako je preko Beograda prišel v Planico Sigurd Toraldsen, ki je bil tudi sam smučarski skakalec, da bi pomagal slovenskim skakalcem (»Novi trener-Norvežan«, 1948, v Bergant, Tomić, Jeglič, 1983). Toraldsen je povedal, da je navdušen nad planiško skakalnico, prav tako pa nad zagnanostjo skakalcev. Navdušil ga je tudi alpski smučar Matevž Lukanc, za katerega je dejal, da ima odlično tehniko in neverjeten pogum (»Naši smučarji«, 1948).

Smučarji so trenirali v treh skupinah, skakalci v Planici, smučarji na Črnem vrhu, tekači pa na Zatniku. Tekači so imeli težavo, ker na Pokljuki ni bilo primerne nastanitvenega objekta, zato so stanovali 400 m nižje, kar je oteževalo trening (»Vadba v treh skupinah«, 1948, v Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Skakalci so s pomočjo Norvežana Taraldsena napredovali. Glavno pozornost so posvečali dobremu odskoku ter pravilnemu doskoku. Smučarji so trenirali pod vodstvom Pračka na Črnem vrhu, kjer snega ni bilo veliko, prav tako pa proge niso omogočale dobrega treninga smuka, saj je bila proga prekratka, poleg tega pa so jo »naši« poznali do potankosti (»Vadba v treh skupinah«, 1948, v Bergant, Tomić, Jeglič, 1983). Pozitivna stvar je bila nova žičnica na elektriko, ki so jo postavili na Črnem vrhu (»Presenečenje na Črnem vrhu«, 1948, v Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

V vodstvu jugoslovanske ekipe za olimpijske igre so bili: glavni vodja ekipe Miroslav Kreačić, namestnik vodje Jože Švigelj, tehnični vodja za smučarje Dušan Senčar, tehnični vodja drsalcev Stanko Bloudek, sodnik za skoke Ante Gnidovec in trener skakalcev Sigurd Taraldsen (»Naši smučarji«, 1948).

12. januarja so se v Planici odvijale prve tekme za izbiro jugoslovanske reprezentance. Tekači so se merili na 12 km dolgi progi (1. Razinger, 2. Kordež, 3. Knific), smučarji pa so se pomerili v slalomu, kjer je slavil Mulej pred Magušarjem in

Lukancem. V slalomu je zmagal Mulej, razlike med smučarji pa so bile majhne (»Naši smučarji«, 1948).

22. januarja so v St. Moritz prišli prvi jugoslovanski olimpijski reprezentanti, in sicer tekmovalci v alpski kombinaciji, slalomu in smuku (Praček, brata Lukanc, Čop, Bertonec in Mulej). Nastanili so se v hotelu Stahlbad (»Prva skupina«, 1948; »Naši že v St. Moritzu«, 1948, v Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Poleg športnikov je imela Jugoslavija na OI svoje člane tudi med sodniki in vodstvu. Mednarodna smučarska zveza je določila, da bo v sodniškem zboru za smučarske skoke poleg švicarskega, francoskega, poljskega in švedskega sodnika tudi Jugoslovian Ante Gnidovec. V vodstvu iger je bilo zastopanih 11 držav, prvič tudi Jugoslavija, ki jo je zastopal Joso Gorec kot član direktorija FIS (»Jugoslavija v vodstvu«, 1948; »Josu Gorec v vodstvu iger«, 1948, v Bergant, Tomić, Jeglič, 1983). Dan pred slovesnim odprtjem OI je bil jugoslovanski zastopnik inž. Bloudek sprejet za člana komiteja (»Bloudek v MOK«, 1948, v Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Slika 24 Smučarji, ki so zastopali Jugoslavijo na OI 1948 z vodstvom (stojijo z desne ing. Bloudek-član MOK, Gnidovec in dr. Dougan) (Stepišnik, 1968)

Smučarji so pred nastopi trenirali z drugimi reprezentancami, najboljše čase sta dosegla Mulej in Matevž Lukanc (»Začetek V. zimske«, 1948).

Na dan ponedeljka se je nadaljevala olimpijada s tekmovanjem v smuku, ki je štel za specialni smuk ter kombinacijo. Jugoslovani so imeli v smuku smolo, saj sta Mulej in Molnar padla in tako zapravila dobro uvrstitev. Tine Mulej se je kljub padcu uspel uvrstiti na 26. mesto med več kot 120 tekmovalci iz 24 držav. Za zmagovalcem Oreillerjem je zaostal 26,8 sekunde. Saša Molnar pa je imel v zgornjem delu obetaven čas, vendar je pri padcu zlomil smučko in odstopil, prav tako je smučko zlomil Bertonec. Opazno je bilo pomanjkanje treninga doma, to je botrovalo precejšnji nezanesljivosti, ki sta jo »naša« dva smukača plačala s padci («Uspeh Jugoslovanov», 1948; Bergant, Tomić, Jeglič, 1983). Opazili smo, da je v drugi literaturi zabeležena uvrstitev Tineta Muleja na smuku 36. mesto in ne 26. mesto med 112 tekmovalci (Perišić, 2003).

Tekmovanje v slalomu je prineslo lep uspeh tudi Jugoslovanom. Dobro se je odrezal Saša Molnar, ki je med 78 tekmovalci iz 15 držav zasedel 18. mesto in tako pustil za seboj več mednarodnih tekmovalcev. »Naši« so posebej dobro vozili v prvem teku slaloma («V. zimske olimpijske», 1948; »Molnar 18. In ne 29.«, 1948, v Bergant, Tomić, Jeglič, 1983). Perišić (2003) navaja podatke, da je bilo na startu 76 tekmovalcev iz 22 držav. Lukanc je bil 27., Čop 36. in Mulej 40 («V. zimske olimpijske», 1948).

Šesti dan iger se je odvijal slalom za kombinacijo, kjer so med 70 nastopajočimi nastopili tudi brata Lukanc ter Bertonec. V skupnem seštevku slaloma in smuka sta brata Lukanc pristala na začetku druge polovice nastopajočih (34. in 37. mesto), Bertonec pa na 51. mestu («V. zimske olimpijske», 1948; Perišić, 2003).

Med skakalci se je največ pričakovalo od Polde ter Klančnika. V prvem skoku se v slabih razmerah, megli in vetru ter novozapadlem snegu, »naši« niso najbolje znašli. Delovali so negotovi, posebej pri doskoku. V drugi seriji so tekmovalci dosegali boljše daljave, saj so se nekoliko privadili na razmere. V drugem skoku je bil Klančnik soliden, Janez Pold pa je presenetil z dolžino skoka na skakalnici. S štartno številko 45 je v lepem slogu, z odličnim odzivom pristal pri 71 metrih, kar je bil najdaljši skok tekmovanja in le 1,5 metra krajši skok od rekorda skakalnice v St. Moritzu, ki je bil v rokah Norvežana Birgerja Ruuda. Žal je Pold v izteku padel ter si ob padcu tudi zlomil smučko (Pold je dosegel, 1948). Naš najbolje uvrščeni med 49 tekmovalci iz

14 držav je bil Klančnik na solidnem 23. mestu, Pribošek je bil 32., Polda 41. in Mežik 43. («Končane so», 1948; Perišić, 2003).

Slika 25: Trojica naših skakalcev: Janko Mežik, Karel Klančnik in Janez Polda (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983)

Tek na 50 km je veljal za najtežjo disciplino, saj je bila na tej vztrajnostni preizkušnji proga zelo težka, vremenske razmere pa nenaklonjene tekmovalcem. Bilo je precej mrzlo, pihal pa je tudi močan veter. Kot najboljši tekači so se zopet izkazali Švedi in Finci, predstavniki Jugoslavije pa so prehiteli nekatere favorizirane tekmovalce in so bili lahko zadovoljni z uvrstitvijo («V. zimske olimpijske», 1948). Nastopilo je 28 tekmovalcev iz 9 držav. »Naši« so bili edini, ki so med vsemi reprezentancami prišli vsi do cilja. Slovenska trojica se je zelo dobro odrezala, uvrstili so se od 14. do 16. mesta, v vrstnem redu Knific, Smolej, Kordež, kar kaže na veliko izenačenost med reprezentanti («Končane so», 1948; Perišić, 2003). Uspeh je zadovoljiv, saj so se uvrstili pred mnoge favorizirane tekmovalce.

Na krajši 18-kilometrski razdalji so pričakovano prevladovali Skandinavci, popolno zmagovalce je uspelo Švedom, saj so zasedli vsa tri mesta na odru za zmagovalce. Jugoslavijo so zastopali Slovenci Razinger, Kordež, Knific, Pogačnik, Klančnik. Med 84 tekmovalci iz 13 držav so se uvrstili na mesta med 51. ter 69. Z 51. mestom je bil naš najboljši Razinger («Tinček Mulej je», 1948). Uvrstitev »naših« je bila

zadovoljiva, saj so za seboj pustili tekmovalce iz Češke, Poljske, Avstrije, Italije, Bolgarije, Amerike. Kot piše v Večeru, je naše tekmovalce precej oviral višinski zrak (»Pričetek V. zimske«, 1948).

Peti dan iger se je 12 držav pomerilo v štafeti 4 x 10 km. Švedi so potrdili, da so tekaška velesila, saj so z veliko prednostjo 9 minut premagali Fince, ki so bili drugi. Razmere so bile na začetku dobre, proti koncu pa je bil sneg že južen, zato so prve predaje dosegale veliko boljše rezultate. Naša štafeta v sestavi Razinger, Pogačnik, Kordež in Knific je bila med 11 štafetami na 9. mestu. Najboljši čas je imel Razinger, ki je tekkel v prvi predaji (»V. zimske olimpijske«, 1948; Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Nordijska kombinacija je bila sestavljena iz teka na 18 km ter skokov na 70 m olimpijski skakalnici. Na skakalnici so tekmovalci skočili trikrat, najboljša dva skoka pa sta štela za uvrstitev. Nastopil je Tone Razinger, ki je v skokih za tekmece precej zaostal in se med 39 nastopajočimi iz 13 držav uvrstil na 24. mesto s 352,45 točkami (»Tinček Mulej je«, 1948; »Uspeh Jugoslovanov«, 1948; Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Z rezultati, ki so jih dosegli Jugoslovani, smo lahko zadovoljni, saj smo že pred igrami vedeli, da ne smemo biti preveliki optimisti v konkurenci z močnimi »severnjaki«. V alpskem smučanju so dosegli rezultate v boljši polovici vseh nastopajočih. Izkazala sta se predvsem Tine Mulej in Saša Molnar. Smučarski tekači so pokazali upornost in solidno znanje in v težki disciplini, maratonu na 50 km, vsi prišli do cilja in solidnih uvrstitev (»Končane so«, 1948).

KOMENTARJI NAŠIH REPREZENTANTOV:

Karel Klančnik je povedal, da se dobro spominja teh iger ter kako je bilo že v času izborov v olimpijsko ekipo vznemirljivo, ko so se naši skakalci zbrali v Planici, kjer so vadili na 25-, 35- in 60-metrski skakalnici. Dejal je, da so bili Jugoslovani deležni posebne pozornosti, saj so prihajali iz nove države, z novo ureditvijo. Omenil je tudi, da so imeli s seboj zabožčke marmelade, s katero so si krepili moči, saj hrana ni bila

najboljša. Zgled so jim bili norveški skakalci, kateri so »naše« prijateljsko sprejeli in jim pomagali z mažami, nasveti itd. (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Ciril Praček, ki se je iger udeležil že leta 1936, je dejal, da sta bila on in Franci Čop že prestara za kakšne podvige in da tudi niso več vadili tako, kot je bilo treba. V ospredje je prihajal mlajši rod s Tinetom Mulejem, ki je napovedal novo obdobje našega alpskega smučanja. Izpostavil je tudi skakalca Janeza Poldo (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Franci Čop je dejal: »Te švicarske igre so bile neverjetna sprostitev po vojni, ki smo jo pošteno, vsak po svoje občutili na svoji koži. S tem ne mislim, da je bil to le izlet v prekrasno okolje, ki mu je vojna vihra prizanesla. Borili smo se pošteno ... šlo je tudi za prestiž naše nove države (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).«

Tine Mulej, naš najuspešnejši smučar takratnega časa, je pripovedoval o svoji izkušnji na slalomski tekmi. Bil je zelo jezen, saj je kljub štartni številki 86 v prvi vožnji prišel do odličnega 20. mesta, vendar so morali tudi drugo vožnjo začeti v enakem vrstnem redu kot prvo, zato je moral na start spet kot zadnji. Padel je in zasedel šele 40. mesto (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

V intervjuju je Matevž Lukanc spregovoril o prihodu v Švico, kjer je čakalo Jugoslovane nepozabno doživetje. Organizatorji so »naše« ponoči pričakali na železniški postaji v St. Moritzu z velikimi sanmi na konjsko vprego. Dejal je, da je bilo kot v pravljici (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

4.2.5 ZIMSKE OLIMPIJSKE IGRE 1952

Zimske olimpijske igre so se leta 1952 prvič odvijale v skandinavski deželi. Igre je gostilo norveško glavno mesto Oslo, ki je dobilo kandidaturo, za katero sta se potegovala tudi italijanska Cortina d'Ampezzo in ameriški Lake Placid. To so bile tudi prve igre, ki so se odvijale ob morju («Oslo 1952«, 2015).

Igre so potekale od 14. do 25. februarja 1952. Perišić (2003) piše, da je na igrah tekmovalo 694 športnikov (109 žensk ter 585 moških) iz 30 držav, od tega je bilo 6 jugoslovanskih športnikov. Tekmovanja so potekala v 6 športnih panogah, skupaj 25 disciplinah («Danes so se pričele«, 1952). Po nekaterih knjigah (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983; Organizacijski odbor za pripravo razstave Slovenski olimpizem, 1994) naj bi bilo udeležencev nekoliko več, in sicer 732.

Slika 26: Plakat zimskih olimpijskih iger leta 1952 v Oslu («Oslo 1952«, 2015)

4.2.5.1 OLIMPIJSKI ŠPORTI

Športniki so se merili v 6 športnih panogah oziroma 25 disciplinah, in sicer v:

- alpskem smučanju (smuk, slalom, veleslalom),
- nordijskem smučanju (tek na smučeh, smučarski skoki, nordijska kombinacija),
- bobu,

- hitrostnem drsanju,
- umetnostnem drsanju in
- hokeju.

4.2.5.2 PRIPRAVA, OTVORITEV, TEKMOVANJE

Ob dodelitvi VI. olimpijskih iger norveški prestolnici so bili vsi navdušeni, saj so vedeli, da bo to eno najboljših zimskošportnih prireditev doslej, Norveška namreč velja za domovino smučanja (Bergant, Tomič, Jeglič, 1983). Kljub temu, da je bilo na začetku med organizatorji nekaj pomislekov, ker ni bilo dovolj športnih objektov, so z nekaterimi novimi ter obnovljenimi to pomanjkljivost odpravili (Kruse, 1996).

Norvežani so se odločili, da bodo olimpijski ogenj prinesli na stadion v Oslu smučarji tekači v štafeti. Svoj tek so pričeli na jugu Norveške, v Morgedalu, rojstnem kraju najbolj znanega norveškega smučarskega tekača sredi prejšnjega stoletja Sondreja Norheima, ki leži v provinci Telemark. Norheim je leta 1868 izumil prve smučarske vezi in velja za začetnika modernega smučanja. 13. februarja so prižgali prvo baklo, katero je 94 znanih smučarjev tekačev, katerih imena so ostala tajna, nosilo 2 dni in pol na 220 km dolgi poti do Osla. Čast prinesiti olimpijsko baklo na stadion Bislett in prižgati olimpijsko plamenico je doletela Egila, vnuka Fridtjofa Nansena, polarnega raziskovalca ter pionirja teka na smučeh (Bergant, Tomič, Jeglič, 1983).

15. februarja 1952 so se na stadionu Bislet v Oslu pred 20.000 gledalci slovesno otvorile VI. zimske olimpijske igre, prve na skandinavskih tleh. Slavnost je pričel predsednik MOK-a Sigrid Edstrom, nato pa je norveška princesa Ragnhild kot prva ženska v zgodovini odprla igre (»Norveška triumfira«, 1952). Olimpijsko prisego je izrekel smučarski skakalec Torbjorn Falkanger. Športni program iger se je pričel dan pred uradno otvoritvijo (Kruse, 1996). Na otvoritveni slovesnosti ni bilo alpskih smučarjev, ki so bili že v Norrefjellu (»Norveška triumfira«, 1952).

To so bile tudi prve igre, ki so potekale v bližini glavnega mesta kake države. Le tekme v veleslalomu in smuku so potekale v 120 km oddaljenem Norefjellu, ostala tekmovanja pa v Oslu oziroma njegovi bližnji okolici (Bergant, Tomič, Jeglič, 1983).

V Oslu je tekmovalo 30 držav. Prvič po vojni so se iger udeležili nemški in japonski športniki, na igrah pa so prvič nastopili tudi tekmovalci s Portugalske in Nove Zelandije. Program je bil podoben kot na igrah pred štirimi leti v St. Moritzu, razširil se je le z novima disciplinama, in sicer z veleslalomom za ženske in moške ter smučarskim tekom na 10 km za ženske (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Igre so pritegnile veliko število gledalcev, ki so poskrbeli za prijetno ozračje, predvsem ob skakalnici na Holmenkollnu, kjer se jih je zbralo kar 150.000, in ob tekaških progah, kjer so gledalci tekmovalce spremljali kar na smučeh (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Hitrostni drsalec, Norvežan Hjalmar Andersen, je bil s 3 zlatimi medaljami, ki jih je osvojil na 1500 m, 5000 m in 10.000 m, najuspešnejši posameznik olimpijskih iger v Oslu. Domačini, torej Norvežani, pa so bili najboljša reprezentanca z osvojenimi 16 olimpijskimi medaljami (7 zlatih, 3 srebrne, 6 bronastih), z 11 medaljami (4 zlate) so bile na drugem mestu Združene države Amerike, tretji pa Finci z 9 odličji (3 zlate).

4.2.5.3 UDELEŽBA NAŠIH: DOSEŽKI, PRIČAKOVANJA, POROČANJA

Na ZOI leta 1952 so Jugoslovani tekmovali v skromni zasedbi. Tekmovanj se je udeležilo 6 športnikov: tekačici Nada Birko in Angela Kordež, alpska smučarja Tine Mulej in Janko Štefe ter skakalca Janez Polda in Karel Klančnik («Samo šest Jugoslovanov», 1952, v Bergant, Tomić, Jeglič, 1983). Odločitev o majhni zasedbi je sprejel Jugoslovanski olimpijski komite, kar je sprožilo nestrinjanja, zlasti v Smučarski zvezi Slovenije, v kateri so zahtevali spremembo sklepa, a so v JOK naleteli na gluha ušesa. V Sloveniji so organizirali tudi zbiralno akcijo, da bi nastop na igrah omogočili še nekaterim športnikom (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Druga stvar, ki ni požela simpatij, je bila odločitev, da jugoslovanski tekmovalci odhajajo na igre ločeno po dva glede na njihov program. Prav zato pričakovanja niso bila velika, saj so »naši« tekmovalci prišli na prizorišče iger tik pred svojimi nastopi,

priprave na igre pa tudi niso bile najboljše, saj je doma primanjkovalo snega. Prav tako je bila strokovna priprava športnikov proti drugim državam v zaostanku. »Naši« tekmovalci so bili primorani tekmovati s skromno opremo. Glede na razmere za trening in kvaliteto opreme v primerjavi s tujci se je že pred igrami videlo, da je razlika med »našimi« in tujci velika (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Mulej in Štefe sta v Oslo prispela 8. februarja, kot zadnja med vsemi smučarji. Njun prihod ni bil najavljen, zato sta ostala brez sobe v hotelu v Norefjelu, tako da sta morala najprej prespati na zasilnih ležiščih, kasneje pa v majhni koči z delavci smučišča (Kragujević, 1984).

V nasprotju z novo disciplino, tj. veleslalomom, sta višja pričakovanja gojila v slalomu in smuku. Veleslalom je spremljalo okrog 6.000 gledalcev, proga je bila odlično pripravljena in zelo težko izpeljana, z dolžino 2000 m in 62 vratci. V našem taboru ni vladal optimizem, saj si je Štefe dan pred tekmo na treningu poškodoval nogo. V veleslalomu sta po pričakovanjih precej zaostala in dosegla skromni uvrstitvi (27. in 31. mesto med 83 nastopajočimi). Mulej je vozil negotovo ter je v zgornjem delu zadel ena vrata, medtem ko je Štefe zaradi poškodbe vozil bolj previdno (»Norveška triumfira«, 1952; Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Slika 27: Janko Štefe, ki je na OI 1952 nastopil v vseh alpskih disciplinah (»Norveška triumfira«, 1952)

Povsem drugače je bilo v smuku, katerega se je udeležilo 81 tekmovalcev iz 27 držav (Perišič, 2003). Proga je bila zelo strma, z dolžino 2500 m in višinsko razliko 750 m. Največ se je pričakovalo od najboljšega smučarja Tineta Muleja, saj je veljal za dobrega smukača, vendar je po odličnem zgornjem delu zdrsnil, odstopil ter tako zapravlil uvrstitev v deseterico. Zato pa je »smuk svojega življenja« junaško odpeljal, sicer specialist za slalom in veleslalom, Tržičan Janko Štefe, ki se je uvrstil na 13. mesto, kar je bil doslej največji uspeh Jugoslovanov v alpskem smučanju na zimskih olimpijskih igrah. V tako izenačeni konkurenci je uvrstitev med 20 na takem tekmovanju cenjen, vendar pri nas takšno vrednotenje še ni bilo udomačeno («Štefe dosegel», 1948; »Vsak nekaj«, 1952; Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Alpski smučarji so po končanih preizkušnjah v smuku in veleslalomu odšli v Rodkleivo, kjer je bilo vse pripravljeno za tekme v slalomu. Na težki progi in ob spodbujanju 25.000 gledalcev so padci favoritov sledili eden za drugim. V drugo vožnjo se je od 90 tekmovalcev uvrstilo le 33, med katerimi ni bilo naših dveh smučarjev, saj nista dokončala proge. Tine Mulej je v prvi vožnji padel, nadaljeval, a ni dosegel norme za drugo vožnjo, Janko Štefe pa je dobro opravil s prvo vožnjo, zasedel 18. mesto, a v finalu v preveliki želji pred ciljem zgrešil vratca in odstopil («Slalom padcev«, 1952; Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Slika 28: Jugoslovanska alpska smučarja Tine Mulej in Janko Štefe (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983)

Na tekaških preizkušnjah se je prvič pomerilo 21 ženskih tekmovalk. Na 10 km preizkušnji sta nastopili tudi predstavnici Jugoslavije Nada Birko in Angela Kordež, ki sta svojo preizkušnjo dobro prestali. Skandinavke, ki so bile vajene teka že od malega, na težki progi niso imele konkurence. Na prva tri mesta so se uvrstile predstavnice Finske. Od naših dveh se ni pričakovalo veliko, saj sta bili brez pravih mednarodnih izkušenj. Na tekmi sta slabo razporedili moči in se uvrstili v zadnjo tretjino nastopajočih (Birko 14. mesto in Kordež 16. mesto) (»Dva dneva Skandinavcev«, 1952).

Vrhunec iger so bili smučarski skoki na znamenitem Holmenkollnu, svetem kraju za Norvežane. Olimpijska preizkušnja v skokih je pokazala, da so skoki Norvežanom najbolj pri srcu, saj je pod skakalnico prišlo kar okrog 150.000 gledalcev (po nekaterih podatkih celo 180.000) (»Dva dneva Skandinavcev«, 1952). Jugoslavijo sta zastopala Polda in Klančnik, ki pa na igre nista prišla v dobri tekmovalni formi. »Naša« nista imeli možnosti treninga na veliki 120-metrski skakalnici, kjer je potekala olimpijska tekma, ampak sta trenirala le v Planici, ki je omogočala zgolj skoke s 35-metrške skakalnice. Druga težava je bil že prej omenjeni pozen prihod na prizorišče, saj sta skakalca podobno kot smučarja in tekačici na igre prišla šele tik pred nastopom. Poleg vsega je Polde pred sezono mučila bolezen, ki ga je izčrpala. Prav zato kakih velikih uspehov Polde in Klančnika ni bilo pričakovati. Kljub solidnemu 16. mestu Polde so bila pričakovanja v našem taboru vseeno višja, vendar pa bi jih ni bilo mogoče doseči ob pripravi, ki so jo bile deležne bogatejše, bolj razvite države (»Dva dneva Skandinavcev«, 1952; Bergant, Tomić, Jeglič, 1983). Polda je prehitel nekatere znane skakalce, med drugimi tudi znanega avstrijskega Seppa Bradla. Naš drugi skakalec Karel Klančnik je s 30. mestom dosegel slabši rezultat od pričakovanega (»Polda na 16. mestu«, 1952).

POROČANJE O UDELEŽBI NAŠIH

»Naši« olimpijski kandidati so se 17. novembra zbrali na telovadišču v Tivoliju, kjer so opravili teste spretnosti in moči, ki so služili pregledu kondicijskega in zdravstvenega stanja tekmovalcev (»Za uvod test in pregled«, 1951, v Bergant, Tomić, Jeglič, 1983). Smučarji olimpijci so se 25. novembra odpravili na Bukovnik, da

bi začeli s treningi na snegu, vendar tu snega še ni bilo, zato so se morali povzpeti nekoliko višje (»Težave s snegom«, 1951, v Bergant, Tomić, Jeglič, 1983). Tudi skakalci, ki so se pripravljali na olimpijske igre, so se zbrali v domu v Planici, kjer so bili zaradi pomanjkanja snega primorani zgraditi 15-metrsko skakalnico nekoliko stran od doma. Prišel je tudi Polda, ki je odpravil težave z bolečinami v želodcu, tudi rana na nogi se mu je zacelila (»Polda končno okreval«, 1951, v Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

»Naši« so pred olimpijskimi igrami odšli na tekme v tujino, Angela Kordež in Nada Birko sta odšli v Švico, kjer sta tekmovali v teku na 10 km, skakalci so odšli na mednarodno tekmovanje v Kutzbuhel, kjer so tekmovali tudi tekači (Kordež, Knific, Kandare, Pogačnik, Razinger, Hlebanja) (»Na tekme v tujino«, 1952, v Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Alpski smučarji so v Italiji v močni konkurenci kljub slabemu treningu in opremi dosegali solidne uvrstitve, med 10. in 20. mestom. Z uvrstitvami sta nas presenetili tekačici, predvsem Birkova, ki je v močni konkurenci dosegla 4. mesto, na tekmovanju v Trbižu pa je zmagala Angela Kordež, Nada Birko pa je bila druga. Jože Knific je bil na 18 km preizkušnji v Kitzbuhlu odličen 5., ostali »naši« pa so zasedli mesta od 9. do 15. (»Knific najboljši med našimi«, 1952, v Bergant, Tomić, Jeglič, 1983). Razočarali so nas skakalci, ki so skakali na Berg Islu. Najboljši je bil Polda, ki je dosegel 12. mesto, kar ni zadovoljilo pričakovanj, ki so bila višja kljub slabšim pogojem za trening (»Naši s pomanjkljivo opremo«, 1952, v Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Med pregledovanjem časopisnega gradiva smo ugotovili, da v člankih časnika Polet veliko bolj kritizirajo nastope naših skakalcev kot v časniku Slovenski poročevalec, kjer pravijo, da po krivem obsojajo skakalce za neuspešen začetek sezone, saj so s 35-metrške skakalnice brez treninga odšli na veliko večjo 80-metrsko skakalnico. Prav tako so izpostavili težave v organizaciji v našem taboru (»S 35-metrške skakalnice«, 1952, v Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Smučarji niso imeli večjih uspehov, izjema je bil le Janko Štefe, ki je v smuku dosegel odlično 13. mesto in bil najboljši Jugoslovan na igrah. Kljub vsemu so jugoslovanski

tekmovalci častno zastopali barve domovine. Več kot na 13. mesto vsekakor nismo mogli računati, v drugih disciplinah bi lahko dosegli boljše rezultate, posebno, če bi bila udeležba »naših« na igrah številčnejša (»Dva dneva Skandinavcev«, 1952; »Doslej največji uspeh«, 1952, v Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

4.2.6 ZIMSKE OLIMPIJSKE IGRE 1956

Cortina d'Ampezzo je bila po treh kandidaturah za organizacijo zimskih olimpijskih iger leta 1956 naposled izbrana. Ol bi se sicer morale odvijati že leta 1944, vendar je to preprečila 2. svetovna vojna. Druge gostiteljske kandidatke so bile Colorado Springs (ZDA), Lake Placid (ZDA) in Montreal (Kanada).

VII. olimpijske igre so potekale od 26. 1. do 5. 2. 1956. Udeležba na igrah je bila najštevilčnejša do tedaj, saj je nastopalo rekordno 820 športnikov (Perišič, 2003). Ponovno je opaziti neujemanje v številu nastopajočih v različnih virih. Zabeleženo je še 932 udeležencev (Olimpijske steze; Slovenski olimpizem), spletna stran olimpijskih iger (»Cortina d'Ampezzo 1956«, 2015) pa navaja 821 športnikov, od tega 134 žensk in 687 moških iz 32 držav. Jugoslovanski olimpijski komite je prijavil 17 športnikov. Tekmovanja so potekala v 6 športnih panogah, skupno v 24 disciplinah (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983; Perišič, 2003).

Slika 29: Plakat zimskih olimpijskih iger leta 1956 v Cortini d'Ampezzo s poudarkom na Dolomitih (»Cortina d'Ampezzo 1956«, 2015)

4.2.6.1 OLIMPIJSKI ŠPORTI

Športniki so se na igrah v severni Italiji merili v 6 panogah ter skupno 24 disciplinah, in sicer so bile te:

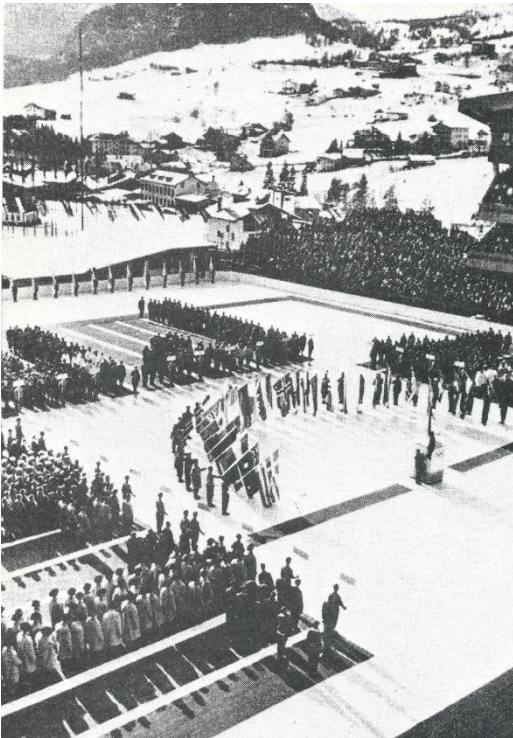
- alpsko smučanje (smuk, slalom, veleslalom),
- nordijsko smučanje (tek na smučeh, smučarski skoki, nordijska kombinacija),
- bob,
- hitrostno drsanje,
- umetnostno drsanje in
- hokej.

4.2.6.2 PRIPRAVA, OTVORITEV, TEKMOVANJE

Italijani so v pripravo svojih prvih olimpijskih iger vložili veliko finančnih sredstev. Pri financiranju sodobnih športnih naprav in objektov so italijanskemu nacionalnemu olimpijskemu komiteju priskočili na pomoč veliki italijanski industrijski koncerni, prireditelji pa so podprla še številna podjetja. Organizatorji so imeli že dolgo časa pred začetkom iger vse pripravljeno, skrb jim je povzročalo le pomanjkanje snega na prizorišču, zato so sneg do zadnjega prenašali iz višjih predelov, na dan otvoritve pa je začelo močno snežiti, tako da so morali na koncu sneg celo odstranjevati (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983; Kruse, 1996).

Igre so se slovesno odprle 26. januarja 1956 ob 11.30 uri na olimpijskem Ledenem stadionu v Cortini. Slovesnost je spremljalo okrog 15.000 gledalcev. Italijanski predsednik Giovanni Gronchi je z besedami »odpiram VII. olimpijske igre v Cortini d'Ampezzo v počastitev XVI. olimpijade moderne dobe« začel igre. Olimpijski ogenj so z vrha Tofane prinesli znani italijanski alpski smučarji. Točno ob 12. uri je kot zadnji na stadion prinesel olimpijsko baklo hitrostni drsalec Guido Caroli, ki je po manjši nezgodi le prižgal olimpijski ogenj. Kljub temu, da so imeli Italijani vse do potankosti načrtovano, se je zadnjemu nosilcu bakle Guidu Caroliju zgodila nezgoda. Na stadion je pridrsal počasi in ko je hotel narediti še zadnji krog, je tik pred častno tribuno padel (»Plapola olimpijski«, 1956). Prvič se je zgodilo, da je olimpijsko prisego opravila ženska. V zaključnem delu slovesnosti je ta čast doletela italijansko

smučarko Giuliano Minuzzo («Olimpijski ogenj», 1956; »Plapola olimpijski«, 1956; Kraguljević, 1984).

Slika 30: Otvoritvena slovesnost v Cortini d'Ampezzo (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983)

Prvič je na igrah nastopila združena vsenemška reprezentanca s skupno 75 športniki, svoj prvi nastop na olimpijskih igrah so vpisali tudi športniki Sovjetske zveze (Kruse, 1996).

Prvič se je tudi zgodilo, da je bilo dogajanje predvajano v neposrednem prenosu, za kar je poskrbela italijanska televizija RAI. Prenos dogajanja je bilo mogoče videti v srednji Evropi (Kruse, 1996).

Cene vstopnic za ogled športnih prireditev so bile v Cortini kar visoke. Organizatorji so okrog prireditvenega prostora zgradili žičnate ograde, ki naj bi preprečile nedovoljen vstop. Rekordna udeležba je bila na tekmi skakalcev, ki se jo je ogledalo okrog 30.000 gledalcev, od tega približno polovica za ogrado («V vrtincu iger«, 1956).

Tekmovalci Sovjetske zveze niso skoparili s finančnimi sredstvi, rezervirali so si svoj hotel ob jezeru Misurina, kjer so potekala tekmovanja v hitrostnem drsanju, imeli so

svoje kuharje ter sodobno tehnologijo. To se jim je na koncu tudi obrestovalo, saj so bili s 16 odličji najuspešnejša država VII. zimskih olimpijskih iger. Odlične rezultate so dosegali predvsem hitrostni drsalci, zlato so osvojili tudi hokejisti, ki so prekinili vladavino Kanade, enako kot smučarski tekači, kateri so naznanili konec popolne prevlade »Skandinavcev«. Med posamezniki je bil glavna osebnost komaj 20-letni Avstrijec Anton - »Toni« Sailer, ki mu je uspel edinstven podvig, saj je v vseh treh alpskih disciplinah premagal svoje nasprotnike in končal igre s tremi zlatimi medaljami, kar se je zgodilo prvič v zgodovini iger. Po uspešnosti sta bila takoj za njim hitrostni drsalec iz Sovjetske zveze Yevgeny Grishin z 2 zlatima medaljama ter švedski tekmovalc v teku na smučeh Sixten Jernberg, ki je osvojil 4 kolajne, a je bila le ena najžlahtnejša (Kruse, 1996; Kragujević, 1984).

Slika 31: Tekme v hitrostnem drsanju na jezeru Misurina (Kruse, 1996)

Slika 32: »Blisk iz Kitzbuhla« Toni Sailer (Kruse, 1996)

4.2.6.3 UDELEŽBA NAŠIH: DOSEŽKI, PRIČAKOVANJA, POROČANJA

Jugoslovanski olimpijski komite je na igre poslal 17 športnikov, ki so tekmovali v alpskih in nordijskih disciplinah. V alpskem smučanju so tekmovali Franc Cvenkelj, Ludvig Dornig, Jože Ilija in Slava Zupančič. Zdravko Hlebanja, Janez Pavčič, Cveto Pavčič, Matevž Kordež, Štefan Robač ter ženske Amalija Belaj, Mara Rekar, Nada Birko in Biserka Vodenlič pa so tekmovali v smučarskih tekih. V smučarskih skokih so Jugoslavijo zastopali Jože Zidar, Albin Rogelj, Janez Polda in Janez Gorišek (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Smučarski tekač Janez Pavčič je iz Cortine poslal pismo, v katerem je zapisal, da so prispeli v Cortino po 12 urah prijetne vožnje. Povedal je, da so cene v tem mondenem smučarskem središču, polnim luksuznih hotelov, blazno visoke. Ugotavlja, da je snega zelo malo in da bodo tako smučarji bolj izpostavljeni poškodbam. Menil je, da je organizacija na visokem nivoju, edina kritika, ki jo je zapisal Pavčič, je slaba hrana, ki naj bi bila skromna, a so »naši« prinesli nekaj dodatnih zalog s seboj in so tako nadomestili primanjkljaje. Zapisal je tudi, da so Jugoslovani pogosto tarča fotoreporterjev in snemalcev zaradi okusnih oblek, ki so med najlepšimi (»Slab sneg«, 1956).

Slika 33: Jugoslovanska alpska reprezentanca v Cortini leta 1956. Na sliki Jože Ilija, Franc Cvenkelj, Slava Zupančič, Ludvik Dornig in trener Franci Čop

Tovarna športnega orodja Elan je izdelala smuči znamke Pokljuka za jugoslovanske tekače ter prve lepljene alpske smuči znamke Triglav za smučarje. Smuči, narejene doma, so bile veliko cenejše, po kakovosti pa niso nič zaostajale za tujimi produkti (»S kvalitetnimi domačimi smučmi«, 1956, v Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Vsi člani jugoslovanske ekipe so se pred začetkom iger dobro počutili, nekoliko so se pritoževali le nad prehrano (»Danes otvorjene«, 1956).

Na zahtevnem veleslalomu, ki je bil izredno dolg z veliko višinsko razliko so bili med 95 tekmovalci iz 29 držav tudi trije predstavniki Jugoslavije, ki pa vidnejših rezultatov niso dosegli, saj so se uvrstili na 40., 47. in 51. mesto. Na poledeneli progi je veliko tekmovalcev zaradi padca izgubilo možnosti za boljši rezultat. Franc Cvenkelj, ki je bil najboljši med »našimi«, je v cilju povedal, da je bil na progi previden, ker je bila le ta polna pasti, ter da ga je na določenem mestu dvignilo tako močno, da je letel po zraku 15 metrov (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983). Naša oslABLJENA ekipa je bila uspešna, saj se je uvrstila v sredino vseh nastopajočih. Večja pričakovanja bi imeli, če bi lahko nastopil tudi Mulej, saj bi se lahko z njim po besedah vodje naše ekipe lahko uvrstil v prvo trideseterico (»Triumf Avstrijcev«, 1952).

Tudi slalom je bil zahteven, predvsem zaradi zelo dolge proge, sestavljene z okrog 100 vratc, tako da je bila potrebna dobra kondicija ter koncentracija skozi celo progo. Najbolje je nastopil Sailer, Jugoslovani pa so zopet zasedli mesta nekje v sredini (28. mesto Dornig, 42. Cvenkelj in 43. Ilija) (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Smuk je bil glede zahtevnosti podobna zgodba, saj je med 72 tekmovalci na startu le deset tekmovalcev prišlo do cilja brez padca, enaindvajset tekmovalcev pa je grdo padlo in so morali zaključiti s tekmo. Zdravniki so imeli polne roke dela, med drugim tudi z Jugoslovanom Ilijo, ki je padel v zahtevnem ovinku ter si ob padcu poškodoval koleno, tako da so ga morali pripeljati v bolnišnico. Preostala dvojica se je uvrstila na 22. oziroma 29. mesto (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983). Po zapisih v Večer se je na startu smuka pojavilo 85 tekmovalcev, le 45 pa jih je smuk zaključilo. Na startu je bila temperatura kar -30 stopinj Celzija. »Naša« sta po zapisih zasedla Dornig 29. mesto in Cvenkelj 41. mesto (»Sailer ostal«, 1956).

Na igrah je bil prisoten tudi slovenski najboljši smučar takratnega časa Tine Mulej, a se iger ni mogel udeležiti, saj si je pred igrami na smuku v Wengnu zlomil nogo. Tako je z nogo v mavcu dramatični olimpijski smuk spremljal le kot gledalec. Med nastopajočimi ni bilo niti Slovenca Janka Štefeta, drugega izvrstnega smučarja, ki se je zdel selektorjem verjetno prestar za tako veliko tekmovanje. Kljub temu, da je Štefe javno povedal, da je pripravljen sam plačati vse stroške, če ga uvrstijo na seznam potnikov za Cortino, je vseeno ostal brez povabila (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Na tekmah smučark je Jugoslavijo zastopala le Kranjčanka Slavica Zupančič, od katere se ni pričakovalo vidnejših uvrstitev, kljub temu pa se je Župančičeva izkazala z borbenostjo in na koncu dosegla 28. mesto v smuku ter 32. mesto v veleslalomu in slalomu (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

»Naši« alpski smučarji so se na VII. zimskih olimpijskih igrah dobro odrezali. Upoštevati moramo, da so trenirali drugi tekmovalci v odličnih pogojih, pri nas pa je primanjkovalo žičnic, dobre opreme, poleg tega pa so treninge onemogočale še mile zime (»Finci so mojstri«, 1956).

Amalija Belaj, ki je nastopila na ženskem teku na 10 km, ni imela sreče, saj se ji je že na prvem kilometru nalomila smučka, tako da ni imela možnosti za dobro uvrstitev. Zasedla je 32. mesto, takoj za njo pa so se zvrstile še ostale jugoslovanske tekmovalke: Rekar, Birko ter Vodenlič. Tekači vidnejših rezultatov niso dosegli, najboljšo uvrstitev je dosegel Matevž Kordež, ki je v teku na 30 km pritekel kot 32. (Bergant, Tomić, Jeglič, 1983). Osmi dan OI je bila na sporedu najtežja disciplina, in sicer tek na 50 km. Jugoslovan Štefan Robač je po 30 km odstopil, Kordež pa se ni odločil za start na najdaljši preizkušnji. Prvič je bil na sporedu OI štafetni tek za ženske 3 x 5 km. »Naše«, ki so nastopile v postavi Birko, Belaj, Vodenlič, so zasedle zadnje mesto (»Tudi za Jernberga«, 1956; »V smuku zmagala«, 1956). Kot je povedal trener Gregor Klančnik, od tekačic pred nastopi niso veliko pričakovali, saj so bile severnjakinje in tekmovalke vzhodnih evropskih držav za »naše« nepremagljive. Ko so v štafeti odstopile vse tekmovalke iz srednje Evrope, ni bilo nikogar več, ki bi ga Jugoslovanke lahko pustile za seboj. Trener je bil med posameznicami zadovoljen z nastopom Marije Rekar, ki je še sezono prej tekla med

mladinkami. Za slabši nastop Nade Birko je okrivil tudi bolezen, saj naj bi jo le ta ovirala pri dosegu boljšega rezultata. Moški so se nekoliko boljše odrezali. Matevž Kordež je dosegel dobro uvrstitev glede na svoja leta, prav tako tudi Štefan Robač, ki je prvič nastopil na tekmovanju v tujini. Boljši rezultat bi lahko po mnenju trenerja dosegel Zdravko Hlebanja, vendar se ta zdravstveno ni dobro počutil («Naši tekači», 1956).

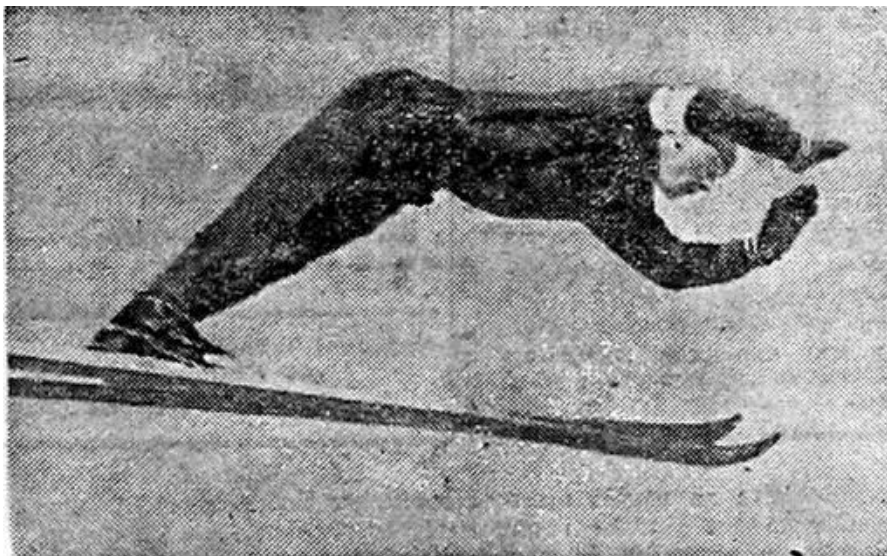
Slika 34: Naše tekmovalke v štafeti: Vodenličeva, Belajeva in Birkova («Sailer ostal», 1956)

Predzadnji dan iger je bilo največ zanimanja za štafetni tek moških 4 x 10 km, kjer so nastopili tudi predstavniki Jugoslavije. »Naši«, ki so tekli v postavi Hlebanja, C. Pavčič, Kordež in J. Pavčič, so razočarali, tekli so slabo in neborbeno. Posebej slab dan je imel Cveto Pavčič. Končna uvrstitev je bilo predzadnje mesto, za našimi so se uvrstili le neizkušeni Angleži («Končno zlata kolajna», 1956).

Slika 35: Smučarski tekač Janez Pavčič («Plapola olimpijski», 1956)

Skakalci so imeli za priprave na voljo malo denarnih sredstev, a še teh niso mogli izkoristiti, saj za trening ni bilo prave možnosti. Doma dolgo časa ni bilo snega, zato so pred igrami vadili le nekaj dni v Planici. Vsega skupaj so v pripravah naredili okrog 40 skokov, medtem ko so imeli tekmeči tudi sto skokov in več. Prav zato so prišli skakalci v Cortino slabo pripravljene, ustrezala pa jim ni niti skakalnica Italija, glede katere so se vsi pritoževali, da ima preveč strmo zaletišče. Kljub temu, da so bili pogoji za vse isti, so se skakalci z več vadbe v pripravljalnem obdobju veliko lažje privadili profilu skakalnice. Pred tekmovanjem so skakalci opravili trening na skakalnici, na kateri se je najbolj izkazal Zidar, ki je napravil tri dolge skoke, nekoliko krajši so bili ostali trije. Naša četverica je na tekmi zasedla mesta od 22. do 24. (Zidar, Rogelj, Poldo ter 50. Gorišek). Kot celota so se naši odlično odrezali, saj smo dotlej imeli med boljšimi le Poldo. Skakali so slogovno dobro, le daljave so bile prekratke, a spomniti se moramo, da so imeli naši mnogo premalo treninga (»Finci so mojstri«, 1956). Nekoliko več so v naši ekipi pričakovali le od izkušenega Janeza Polde, kateremu pa je skakalnica najmanj ustrezala. Skakalci sami niso bili zadovoljni s svojimi nastopi, predvsem Poldo, ki je razočaran zapuščal igre, saj so bila njegova pričakovanja precej višja (»Hyyvarinen rešil«, 1956; »V smuku zmagala«, 1956; Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Slika 36: Jože Zidar je bil najboljši skakalec med Jugoslovani (»Hyyvarinen rešil«, 1956)

V Ljubljanskem dnevniku so zapisali, da je uvrstitev »naših« skakalcev solidna, presenetila sta predvsem Zidar in Rogelj, saj od njiju niso pričakovali takšnega

rezultata. Videlo se je, da Poldi skakalnica ni ustrezala, saj ga je prehitelo veliko tekmovalcev, ki jih je v preteklosti brez težav premagoval (»Janezu Poldni ni šlo«, 1956, v Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

Podobno je bilo glede pričakovanj skakalcev zapisano v Poletu. Skakalci so po svojih besedah dosegli solidne uvrstitve, čeprav so bila pričakovanja pred nastopi večja. Tekači niso pokazali takšne borbenosti, kot so jo sicer kazali na izbirnih tekmah na Pokljuki. Ravno nasprotno pa so za alpince trdili, da so se izkazali s svojo nepopustljivostjo in borbenostjo, zato menijo, da bi lahko razmislili o večjem številu alpincev. Strinjamo se s komentarjem, da bi bilo za boljše rezultate potrebno izboljšati pogoje za trening (»Cortina ni bila Pokljuka«, 1956, v Bergant, Tomić, Jeglič, 1983).

5 ZAKLJUČEK

V času po 2. svetovni vojni so športniki Federativne ljudske republike Jugoslavije dokazali, da se lahko enakovredno kosajo s športniki iz vsega sveta kljub manjšim finančnim sredstvom in slabšim pogojem za trening. Ugotovili smo, da so »naši« tekmovali v različnih disciplinah, najuspešnejša v tem obdobju pa je bila nogometna reprezentanca Jugoslavije, ki je na vseh treh igrah osvojila naslov olimpijskega podprvaka. Na zimskih olimpijskih igrah naši niso dosegli tako visokih rezultatov.

»Naši« so v obravnavanem obdobju na poletnih igrah v nekaterih disciplinah dosegli odlične rezultate. V obdobju 1948 do 1956 so osvojili 1 zlato in 7 srebrnih kolajn. FLRJ je na igrah v Londonu zastopalo 96 športnikov v 7 športih, od tega je bilo 12 slovenskih športnikov. Osvojili so 2 srebrni medalji, in sicer v nogometu, drugo pa je osvojil hrvaški atlet Ivan Gubijan v metu kladiva. Čez 4 leta so se OI odvijale v Helsinkih, prav tako kot na prejšnjih OI je FLRJ zastopalo 96 športnikov, tokrat v 11 športih, Slovencev je bilo 10. Osvojili so zlato medaljo v veslanju ter srebrno v vaterpolu in nogometu. Poletne olimpijske igre 1956 so prvič potekale na južni polobli. Igre so bile v Melbournu v Avstraliji, konjeniška tekmovanja pa v Stockholmu skoraj pol leta pred glavnino iger, zaradi strogih avstralskih zakonov glede živali, saj niso dovolili vstopa tujih konj. Jugoslavija je bila zastopana s 35 športniki v 8 športih, Slovenci so bili le trije. Nogometaši in vaterpolisti so ponovili dosežek iz prejšnjih iger in zopet osvojili srebrno kolajno, drugo mesto pa je osvojil tudi Franjo Mihalič v atletiki.

Na zimskih olimpijskih igrah so bili v jugoslovanski ekipi Slovenci tako po udeležbi kot po rezultatih v ospredju. Na OI 1948 v St. Moritzu je nastopalo 17 športnikov v 4 športih. FLRJ so zastopali samo moški, in sicer sami Slovenci. Na OI 1952 v Oslu je tekmovalo 6 predstavnikov FLRJ, na OI 1956 v Cortini d'Ampezzo pa je nastopilo 17 športnikov. Slovenski smučarski skakalec Janez Polda je edini športnik, ki se je udeležil vseh treh olimpijskih iger. V tem obdobju niso dosegali vidnejših rezultatov, saj je bil najboljši rezultat 13. mesto smučarja Janka Štefeta.

6 VIRI

- Bergant, E., Cerar, M., Knez-Bergant, M., Pavlin, T., Rožman, M. in Šugman, R. (1996). Od Aten do Atlante 100 let olimpijskih iger. Ljubljana: slovenska olimpijska akademija.
- Bergant, E. in Tomić, B. (ur.). (1983). Olimpijske steze. Ljubljana: ČGP Delo.
- Girginov, V., Parry, J. in Hosta, M. (2007). Olimpijske igre. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
- Kragujević, B. (1984). Sa olimpijskih borilišta. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Kruse, B. (1996). Kronika 100 let olimpijskih iger. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
- Pavlin, T. (2005). Zanimanje za sport je prodrlo med Slovenci že v široke sloje. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- Perišić, Đ. (2003). Naši olimpijci od Štokholma do Solt Lejk Sitija. Beograd: D.T.A. Trade.
- Račič, M. in Levovnik, T. (2002). Naši olimpijci. Ljubljana: Olimpijski komite Slovenije - Združenje športnih zvez.
- Slovenski olimpizem. (1994). Ljubljana: Organizacijski odbor za pripravo razstave Slovenski olimpizem.
- Stepišnik, D. (1968). Oris zgodovine telesne kulture na slovenskem. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Takač, A. (1999). Šezdeset olimpijskih godina. Novi Sad: Prometej.

ST. MORITZ 1948. Olympic.org. Pridobljeno iz <http://www.olympic.org/st-moritz-1948-winter-olympics>

OSLO 1952. Olympic.org. Pridobljeno iz <http://www.olympic.org/oslo-1952-winter-olympics>

CORTINA D'AMPEZZO 1956. Olympic.org. Pridobljeno iz <http://www.olympic.org/cortina-d-ampezzo-1956-winter-olympics>

LONDON 1948. Olympic.org. Pridobljeno iz <http://www.olympic.org/london-1948-summer-olympics>

HELSINKI 1952. Olympic.org. Pridobljeno iz <http://www.olympic.org/helsinki-1952-summer-olympics>

MELBOURNE/ STOCKHOLM 1956. Olympic.org. Pridobljeno iz <http://www.olympic.org/melbourne-stockholm-1956-summer-olympics>

Olimpijski simboli. Olimpijski komite slovenije. Pridobljeno iz <http://www.olympic.si/olimpijsko-gibanje/olimpijski-simboli/>

Časopisje

Začetek V. zimske olimpijade. (31.1.1948). *Vestnik*, 10, str. 4.

Pričetek V. zimske olimpijade. (4.2.1948). *Vestnik*, 11, str. 4.

Uspeh Jugoslovanov v St. Moritzu. (4.2.1948). *Vestnik*, 11, str. 4.

V. zimske olimpijske igre v St. Moritzu. (7.2.1948). *Vestnik*, 12, st. 5.

Končane so V. zimske olimpijske igre v St. Moritzu. (11.2.1948). *Vestnik*, 13, st.4.

Danes so se pričele VI. Zimske olimpijske igre. (14.2.1952). *Vestnik*, 38, st. 4.

Norveška triumfira. (17.2.1952). *Vestnik*, 40, st.4

Vsak nekaj: Amerika, Italija, Norveška in Avstrija po eno zlato medaljo iz Norrefjella.(18.2.1952). *Vestnik*, 41, st.4.

Slalom padcev.(20.2.1952). *Vestnik*, 43, st.4.

Dva dneva Skandinavcev. (24.2.1952). *Vestnik*, 47, st.4.

Danes otvorjene VII. Olimpijske igre.(26.1.1956). *Večer*, 20, st.4.

Plapola olimpijski ogenj. (27.1.1956). *Večer*, 21, st.2.

V smuku zmagala Berthod (Švica). (2.2.1956). *Večer*, 26, st.4.

Tudi za Jernberga zlata kolajna. (3.2.1956). *Večer*, 27, st.4

Sailer ostal nepremagan.(4.2.1956). *Večer*, 28, st.5.

Hyyvarinen rešil tradicijo. (6.2.1956). *Večer*, 29, st.6.

Končno zlata kolajna tudi za ruske tekače. (6.2.1956). *Večer*, 29, st.6.

V vrtincu iger. (6.2.1956). *Večer*, 29, st.6.

XIV. Olimpijske igre so se pričele. (31.7.1948). *Vestnik*, 62, str. 4.

Lep uspeh Gubljana, ki je osvojil srebrno medaljo. (4.8.1948). *Vestnik*, 63,st.4.

Jugoslovanska nogometna reprezentanca nastopi proti Turčiji. (6.8.1948). *Vestnik*, 64, st.4.

Stipetič in Cerer med najboljšimi plavalci sveta. (8.8.1948). *Vestnik*, 65, st.4.

Jugoslovanski kolesarji in telovadci pred nastopom. (11.8.1948). *Vestnik*, 66, st.4.

Jugoslavija: Anglija 3:1 (2:1). (13.8.1948). *Vestnik*, 67, st.4.

V nogometu smo si priborili srebrno kolajno. (15.8.1948). *Vestnik*, 68, st.3.

V soboto so bile zaključene XIV. Olimpijske igre. (18.8.1948). *Vestnik*, 69, st.3

XV. moderne olimpijske igre se pričenjajo. (19.7.1952). *Vestnik*, 170, st. 3

Zmago bo odločil dvoboj Bobrov- Horvat. (19.7.1952). *Vestnik*, 170, st. 3

Svečana otvoritev XV. olimpijskih iger. (21.7.1952). *Vestnik*, 171, st.3.

Jugoslavija: ZSSR 5:5 (3:0). (21.7.1952). *Vestnik*, 171, st.3.

Ves športni svet pozdravlja zmago naših nogometašev. (23.7.1952). *Vestnik*, 172, st.3

Whitfield drugič prvak na 800 m. (23.7.1952). *Vestnik*, 172, st.3

Jugoslovanski četverec brez krmarja olimpijski prvak. (24.7.1952). *Vestnik*. 173, st.3

Dangubič šesti v metu kopja z rezultatom 70,05. (24.7.1952). *Vestnik*. 173, st.3

Lorgerju je manjkalo le malo do finala. (25.7.1952). *Vestnik*. 174, st.3.

Z zadnjih petih minutah tekme Jugoslavija Danska 5:3 (3:0) smo zopet prejeli 2 gola. *Vestnik*. (26.7.1952). 175, st 3.

Druga visoka zmaga naših vaterpolistov. *Vestnik*. (28.7.1952). 176, st.3.

Nizozemska premagala Jugoslavijo v waterpolu s 3:2 (2:2). *Vestnik*. (29.7.1952). 177, st.3.

Madžarska prvi finalist v nogometu. (29.7.1952). *Vestnik*. 177, st.3.

Jugoslavija: Nemčija 3:1 (3:1). (30.7.1952). *Vestnik*. 178, st.3.

Velika izenačenost moštev v waterpolo turnirju. (31.7.1952). *Vestnik*. 179. St.3

Samo zmaga nad Nizozemsko vodi v finale. (1.8.1952). *Vestnik*. 180. St.3

Po pomembni zmagi nad ZDA se bodo naši waterpolisti borili danes z Italijani za zlato kolajno. (2.8.1952). *Vestnik*. 181. St.3

Končane so XV. olimpijske igre- največja prireditel vseh časov. (4.8.1952). *Vestnik*. 181, st.3.

Jugoslavija- Madžarska 0:2. (4.8.1952). *Vestnik*. 181, st.3.

Zmaga naših vaterpolistov nad Italijani s 3:1 nam ni zadoščala za dosego najvišjega priznanja. (4.8.1952). *Vestnik*. 181, st.3.

Danes otvoritev. (22.11.1956). *Večer*. 274, st.7.

Olimpijske igre so se pričele. (23.11.1956). *Večer*. 275, st.1.

Od Celja do Melbourne. (24.11.1956). *Večer*. 276, st.3.

Mugoša v finalu na 5000 m. (26.11.1956). *Večer*. 277, st. 8.

Larger peti v finalu. (1.12.1956). *Večer*. 280, st.6.

Končno. (1.12.1956). *Večer*. 280, st.6.

Avstralija ima najboljšo štafeto 4x200m. (4.12.1956). *Večer*. 282, st.5.

Jugoslavija: Nemčija 2:2 (1:2). (5.12.1956). *Večer*. 283, st.5.

Jugoslavija: Italija 2:1 (0:1). (7.12.1956). *Večer*. 285, st.3.

Druga srebrna za Jugoslavijo. (8.12.1956). *Večer*. 286, st.6.

ZSSR- Jugoslavija 1:0 (0:0). (10.12.1956). *Večer*. 287, st.6.

M. Jeločnik. (26.7.1948). *Polet- fizkulturni tednik*. 30, st.2.

Začele so se XII. Olimpijske igre. *Polet- fizkulturni tednik*. 31, st.4.

Jugoslovanski športniki dosegajo lepe rezultate na XII. olimpiadi. *Polet- fizkulturni tednik*. 32, st.1.

Vesti z XII. Olimpiade v Londonu. (9.8.1948). *Polet- fizkulturni tednik*. 32, st.4.

Jugoslovanski nogometaši so osvojili na olimpiadi v Londonu srebrno medaljo. (16.8.1948). *Polet- fizkulturni tednik*. 33, st.1.

Končane so XIV. Olimpijske igre v Londonu. (16.8.1948). *Polet- fizkulturni tednik*. 33, st.4.

Nastop naših kolesarjev. (16.8.1948). *Polet- fizkulturni tednik*. 33, st.4.

XV. olimpijske igre so otvorjene. (20.7.1952). *Polet- fizkulturni tednik*. 47, st.1.

Po vodstvu 5:1 so naši nogometaši dopustili, da je ZSSR izenačila na 5:5. (20.7.1952). *Polet- fizkulturni tednik*. 47, st.1.

V drugi tekmi Jugoslavija porazila ZSSR 3:1. (23.7.1952). *Polet- fizkulturni tednik*. 47a, st.1.

Kvalifikacijske nogometne tekme pred otvoritvijo olimpijskih iger. (23.7.1952). *Polet- fizkulturni tednik*. 47a, st.2

Sovjetski telovadci osvojili prvo mesto. (23.7.1952). *Polet- fizkulturni tednik*. 47a, st.2.
Po 24 letih prva zlata kolajna. (27.7.1952). *Polet- fizkulturni tednik*. 48, st.4.

Presenetljivi časi na 400 m prosto. (29.7.1952). *Polet- fizkulturni tednik*. 48a, st.1.

Jugoslavija premagala Nemčijo 3:1. (29.7.1952). *Polet- fizkulturni tednik*. 48a, st.1.

Briljantna ocena Nemcev o naših nogometaših. (29.7.1952). *Polet- fizkulturni tednik*. 48a, st.2.

V nogometu in waterpolu so naši športniki priborili Jugoslaviji srebrni medalji. (3.8.1952). *Polet- fizkulturni tednik*. 49, st.1.

Jugoslavija premagala Italijo. (3.8.1952). *Polet- fizkulturni tednik*. 49, st.1.

Melbourne v pripravah za letne olimpijske igre. (5.2.1956). *Polet*. 6, st.5.

Kdo so olimpijski favoriti. (4.11.1956). *Polet*. 44, st.5.

Ali bo vrstni red takole. (4.11.1956). *Polet*. 44, st.5.

Kdo so olimpijski favoriti. (11.11.1956). *Polet*. 45, st.6.

Vlašič v polfinalu. (25.11.1956). *Polet*. 47, st.1.

Račić na 6. mestu. (25.11.1956). *Polet*. 47, st.2.

Nobenega spoštovanja do starih rekordov. (2.12.1956). *Polet*. 48, st.1.

Naši waterpolisti na poti v finale. (2.12.1956). *Polet*. 48, st.1.

Lorger Stanko – 5. mesto! (2.12.1956). *Polet*. 48, st.2.

Ugodna bilanca naših tekmovalcev: 3 srebrne kolajne. (9.12.1956). *Polet*. 49, st.1.

Spet srebrna v waterpolu. (9.12.1956). *Polet*. 49, st.2.

Rusi so bili boljši. (9.12.1956). *Polet*. 49, st.1.

Naši smučarji pred odhodom v St. Moritz. (12.1.1948). *Polet- fizkulturni tednik*. 2, st.5.

Prva skupina. (19.1.1948). *Polet- fizkulturni tednik*. 3, st.5.

V soboto se prično V. zimske olimpijske igre. (26.1.1948). *Polet- fizkulturni tednik*. 4, st.1.

Jugoslavija v vodstvu zimskih olimpijskih iger. (26.1.1948). *Polet- fizkulturni tednik*. 4, st.3.

Tinček Mulej je bil kljub padcu najboljši med Jugoslovani v smuku. (3.2.1948). *Polet- fizkulturni tednik*. 5, st.6.

Ameriški škandal v St. Moritzu. (3.2.1948). *Polet- fizkulturni tednik*. 5, st.7.

V. zimske olimpijske igre- St. Moritz. (9.2.1948). *Polet- fizkulturni tednik*. 6, st.6.

Polda je dosegel najdaljši skok. (9.2.1948). *Polet- fizkulturni tednik*. 6, st.6.

Štefe dosegel s 13. mestom v smuku. (17.2.1952). *Polet- fizkulturni tednik*. 6, st.1.

Polda na 16. mestu boljši od Bradla. (24.2.1952). *Polet- fizkulturni tednik*. 8, st.1.

Triumf Avstrijcev v veleslalomu. (29.1.1956). *Polet*. 5, st.1.

Naši tekači so izpolnili pričakovanja. (29.1.1956). *Polet.* 5, st.2.

Olimpijski ogenj je vzplamtel v Cortini. (29.1.1956). *Polet.* 5, st.3.

Slab sneg, slaba hrana- cene dobre. (29.1.1956). *Polet.* 5, st.3.

Finci so mojstri v skokih. (5.2.1956). *Polet.* 6, st.1.

IZJAVA

Podpisani Dean Bon, rojen 14.4.1987 v Šempetru pri Gorici, študent Fakultete za šport Univerze v Ljubljani, izjavljam, da je diplomsko delo z naslovom "Naši" na Olimpijskih igrah 1948-1956 pri mentorju doc. dr. Tomažu Pavlinu, avtorsko delo.

V diplomskem delu so uporabljeni viri in literatura konkretno navedeni, teksti niso prepisani brez navedbe avtorjev.

Dean Bon